

RAPPORT VAN DE COMMISSIE HERZIENING RECHTSPRAAK

Pre-advies van het hoofdbestuur

Het stemt het hoofdbestuur tot grote voldoening aan de Algemene Vergadering het rapport van de commissie herziening rechtspraak te kunnen aanbieden.

Het instituut van de eigen rechtspraak der Maatschappij heeft steeds de bijzondere aandacht verkregen van het hoofdbestuur en van de Algemene Vergadering. Uit de geschiedenis van de Maatschappij, in het bijzonder sedert 1903, in welk jaar de eigen rechtspraak definitief gestalte kreeg, blijkt dat steeds is getracht deze rechtspraak zo te doen zijn, dat zij voldoet aan hoge medisch-ethische normen en praktische zin. Vele malen zijn dan ook de bepalingen van het huishoudelijk reglement betreffende de rechtspraak aan een herziening onderworpen geweest en aangepast aan nieuwe verlangens en nieuwe ontwikkelingen. Met recht kan worden gesproken van een levend instituut, waarmede de Maatschappij zich gelukkig prijst.

De commissie heeft de gehele rechtspraak in haar studie betrokken en daarbij in het bijzonder de aspecten van de organisatie van de rechtspraak. Te dien aanzien ontstond vooral twijfel of het wel juist is dat de rechtspraak is opgedragen aan zulk een groot aantal afdelingsraden (67), veelal met een klein rechtsgebied, waardoor zij in de regel slechts sporadisch behoeven op te treden en diensgevolge weinig ervaring krijgen.

De commissie heeft dit vraagstuk in al zijn facetten bestudeerd en is tot het oordeel gekomen dat de instelling van districtsraden aanbeveling verdient. Het hoofdbestuur wil dit oordeel gaarne onderschrijven. Dit doet geenzins af aan zijn grote waardering voor de verdienstelijke wijze waarop de afdelingsraden tot nu toe hun taak hebben verricht.

In aansluiting op de opmerking in het rapport (3.3.) dat de districtsraden een rechtsgebied behoeven dat een harmonisch geheel vormt, is het hoofdbestuur tot de conclusie gekomen dat de huidige districtsindeling aan dit verlangen niet voldoet. Aangezien reeds meer stemmen zijn opgegaan de bestaande districtsindeling te wijzigen, meent het hoofdbestuur dat het juist is de gehele districtsindeling op korte termijn in studie te nemen, daarbij rekening houdend met de eisen die aan de instelling van districtsraden worden gesteld. Een voorstel daartoe zal de Algemene Vergadering te zijner tijd bereiken.

De commissie heeft, als gezegd, niet volstaan met een voorstel tot instelling van districtsraden en tot regeling van de daaruit voortvloeiende consequenties.

Zij heeft zich ook verdiept in de betekenis van de eigen rechtspraak en is daarbij tot belangwekkende beschouwingen gekomen. In het bijzonder kan daarbij worden gewezen op het betoog in hoofdstuk 2.2. omtrent de verhouding van de eigen tuchtrechtspraak tot het wettelijk tuchtrecht. Het is bekend dat de onlangs ingestelde Staatscommissie Medische Beroepsuitoefening zich onder meer zal beraden over de grondslagen van het medische tuchtrecht. Deze Staatscommissie zal daarbij het bestaan en de functionering van de rechtspraak der Maatschappij zeker niet buiten beschouwing laten. Het is een gunstige omstandigheid dat de vragen, die daarbij zullen opkomen omtrent de verhouding tussen beide soorten rechtspraak, reeds aan Maatschappijzijde fundamenteel zijn besproken.

Nog op een ander punt wil het hoofdbestuur gaarne de aandacht vestigen. Door een ruime vertegenwoordiging van juridische zijde in de commissie heeft, aldus de commissie zelf in haar rapport, een meer juridische benadering van de problematiek kunnen plaatsvinden. Het hoofdbestuur acht dit zeer gelukkig. Het is van groot belang dat de rechtspraak in haar opzet en uitvoering voldoet aan de primaire eisen die aan een goede rechtspraak moeten worden gesteld. Het rapport toont aan dat op allerlei punten verbeteringen in technisch-juridisch opzicht kunnen worden aangebracht. Het komt het hoofdbestuur gewenst voor dat, waar mogelijk, daaraan zo spoedig mogelijk uitvoering wordt gegeven.

Het hoofdbestuur heeft besloten het rapport ruim vóór de Algemene Vergadering van 20 april 1968 te publiceren — hetgeen hierbij geschiedt — opdat voldoende gelegenheid bestaat voor beraad hierover in vergaderingen van afdelingen en districten.

Het hoofdbestuur, dat na bespreking in zijn vergadering van 6 januari j.l. en na verkregen toelichting van de commissie, zich met de inhoud en conclusies van het rapport geheel heeft kunnen verenigen, stelt de Algemene Vergadering voor het rapport eveneens te aanvaarden en het hoofdbestuur te machtigen de noodzakelijke wijzigingen van het huishoudelijk reglement voor te bereiden. De daartoe strekkende voorstellen zullen zo spoedig mogelijk aan de Algemene Vergadering worden voorgelegd.

Amsterdam, 17 januari 1968.

Namens het hoofdbestuur
G. Dekker secretaris-penningmeester

INHOUDSOPGAVE

1. DE COMMISSIE

Instelling
Samenstelling
Opdracht
Werkwijze

2. DE BETEKENIS VAN EEN EIGEN RECHTSPRAAK

Vraagstelling
Tuchtrechtspraak
Geschillenrechtspraak
Bemiddeling
Toezicht

3. DE ORGANISATIE VAN DE RECHTSPRAAK

Bestaande regeling
Bezwaren tegen de bestaande regeling
Instelling van districtsraden
Samenstelling van districtsraden
Medewerking van juristen
Verkiezing van de districtsraden

4. DE WERKWIJZE DER DISTRICTSRADEN

Taak van het bureau dagelijkse zaken
Aanwijzing van leden voor voorbereidend werk
Aanwijzing van leden voor bemiddeling
Aanwijzing van een kamer voor behandeling
Collegiale bespreking
Behandeling ter zitting
Oproep tot verschijning
Wraking en verschoning
Kennelijke ongegrondheid
Vaststelling klacht of geschil
Vertegenwoordiging ter zitting
Regeling omtrent het apart horen
Uitspraak

5. TUCHTRECHTSPRAAK

Het instituut van klager
Het klachtrecht van het hoofdbestuur
Tuchtrechtelijke normen
Tuchtmiddelen
Herstel van gedaan onrecht

6. GESCHILLENRECHTSPRAAK

Toegang tot de geschillenrechtspraak
Verhouding tot het gewone recht
Verplichting tot onderwerping aan de geschillenrechtspraak
Onderzoek naar tuchtrechtelijke aspecten bij geschillen

7. OPHEFFING VAN DE AFDELINGSRADEN

Bestudering van sociaal-geneeskundige vraagstukken
Toezicht op het ter goedkeuring voorleggen van samenwerkingscontracten

8. RAAD VAN BEROEP

Samenstelling
Bevoegdheden van de Raad
Terugverwijzing
Rechtswijgering
Correctie op uitspraken, waartegen geen beroep is ingesteld
Publikaties

9. SAMENVATTING

1. DE COMMISSIE

1.1 *Instelling.* De commissie herziening rechtspraak is ingesteld bij besluit van het hoofdbestuur dd. 18 juli 1964 en op 30 september 1964 door de voorzitter der Maatschappij geïnstalleerd.

1.2 *Samenstelling.* De commissie is vanaf haar instelling samengesteld als volgt:

T. Y. Kingma Boltjes, arts, lid van het hoofdbestuur, voorzitter

Mr. W. B. van der Mij, secretaris der Maatschappij, secretaris

G. A. C. Bosch, arts, oud-voorzitter van de afdelingsraad Amsterdam

Mr. Dr. J. C. Coebergh, adjunct-secretaris van de Raad van Beroep

J. Gol, Arts, voorzitter van de afdelingsraad Heerenveen en Omstreken

K. Ittmann, arts, oud-voorzitter van de Raad van Beroep

Mr. J. Jolles, juridisch adviseur der Maatschappij

Dr. J. C. Schultsz, arts, voorzitter van de Raad van Beroep.

Vele vergaderingen van de commissie zijn bijgewoond door Prof. Mr. K. Wiersma, de rechtsgeleerde raadsman der Maatschappij.

1.3 *Opdracht.* De aan de commissie gegeven opdracht luidt: „Te bestuderen of de regeling van de rechtspraak der Maatschappij, in het bijzonder de organisatie en bevoegdheden der rechtsprekende organen in eerste aanleg, herziening behoeft, en zo ja, voorstellen aan het hoofdbestuur te doen toekomen.”

In zijn installatierede heeft de voorzitter der Maatschappij nader verklaard dat de commissie vooral zou moeten onderzoeken of het wenselijk is over te gaan tot het instellen van districtsraden ter vervanging van de thans bestaande afdelingsraden. Gelet op de vele aspecten van dit vraagstuk heeft het hoofdbestuur, aldus de voorzitter, met opzet een ruime taakomschrijving gekozen.

1.4 *Werkwijze.* De commissie heeft reeds in het begin van 1965 een rapport uitgebracht omtrent een urgent probleem, klachten van verzekeringsmaatschappijen over declaraties. De commissie heeft geadviseerd de verzekeringsmaatschappijen te beschouwen als rechtstreeks betrokkenen in de zin van artikel 636 H. R. en hen mitsdien bevoegd te achten zelfstandig een klacht in te dienen, met dien verstande dat de klacht alleen zal kunnen betreffen de hoogte van een declaratie. Voorts is het gewenst dat voorafgaand overleg tussen de betrokken arts en de medisch adviseur van de verzekeringsmaatschappij plaatsvindt. Met dit advies hebben het hoofdbestuur en de Raad van Beroep zich kunnen verenigen.

Haar beraad omtrent de overige vraagstukken betreffende de interne rechtspraak heeft de commissie in vele vergaderingen voortgezet.

In een rondschrijven aan de afdelingsraden heeft de commissie verzocht om mededeling van punten betreffende de organisatie, bevoegdheden en werk-

wijze der afdelingsraden, die aanleiding hebben gegeven tot moeilijkheden. Van enkele afdelingsraden werden interessante opmerkingen ontvangen.

De commissie heeft in overeenstemming met de bedoeling haar opdracht ruim opgevat en met name de elementaire vragen van het nut en de betekenis van een eigen rechtspraak uitvoerig besproken.

Zij heeft tenslotte gemeend haar beschouwingen en conclusies over de vele vraagstukken te moeten neerleggen in één rapport, dat het voordeel zal kunnen hebben aan het nauwe verband tussen deze vraagstukken recht te doen wedervaren.

2. DE BETEKENIS VAN EEN EIGEN RECHTSPRAAK

2.1. *Vraagstelling.* Vanaf haar oprichting in 1894 heeft de Maatschappij het tot haar taak gerekend toezicht uit te oefenen op het gedrag van haar leden. Pas in 1903 zijn afzonderlijke colleges daarvoor ingesteld en kwam een eigen Maatschappij-rechtspraak tot stand. Hoewel de Maatschappij-rechtspraak een vergaande bescherming biedt, is het niet een bescherming in volle omvang. Niet alle artsen zijn lid van de Maatschappij. De zwaarste straf welke de Maatschappij als privaatrechtelijke organisatie kent, is schrapping van het lidmaatschap. Getuigenverhoor onder ede kan niet worden bevolen. De „sterke arm” kan niet worden ingeschakeld.

In 1928 trad dan ook, na overleg met de Maatschappij, de wetgever in deze regeling op en werden bij de Medische Tuchtwet vijf tuchtcolleges en een beroepscollege ingesteld. De belangrijkste redenen voor een wettelijke regeling zijn derhalve geweest dat ook artsen, die geen lid zijn van de Maatschappij, ter verantwoording moeten kunnen worden geroepen en voorts dat behoefte bestond aan de mogelijkheid van ontzegging van de bevoegdheid de geneeskunst uit te oefenen, ook in die gevallen, waarin het niet komt tot ontzegging van het recht om het beroep uit te oefenen door de gewone strafrechter.

De commissie heeft zich de vraag gesteld of ook in deze tijd een eigen beroepsrechtspraak nog voldoende nut en betekenis heeft.

Tot dusverre is deze vraag met grote stelligheid bevestigend beantwoord en niet alleen door de medici zelf. Bij de totstandkoming van de genoemde wet van 1928 is van regeringszijde met zoveel woorden gesteld: „Dat medici in de eerste plaats geroepen zijn en worden om over medici te oordelen, behoeft niet verdedigd of aannemelijk gemaakt te worden; het spreekt, voor wie zich rekenschap geeft van hetgeen hier beoordeeld moet worden, vanzelf.” Deze opvatting heeft de wetgever nog steeds.

In zijn rede bij het 100-jarig bestaan der Maatschappij in 1949 heeft de toenmalige voorzitter Van Erp Taalman Kip te kennen gegeven:

„De onderlinge rechtspraak heeft zich een voorname plaats verworven in onze Maatschappij. Niet alleen de repressieve maar vooral ook de preventieve uitwerking daarvan schatten wij hoog. De invoering van de wet op het Medisch Tuchtrecht, welke invoering zeker niet tegen onze zin is geschied, heeft

die eigen rechtspraak niet overbodig gemaakt of de belangrijkheid daarvan verkleind, zoals sommigen menen. In de meeste gevallen bestrijken de eigen rechtspraak en de tuchtcolleges niet dezelfde soort van moeilijkheden en conflicten en ik ben van mening dat voor het hooghouden van de collegiale verhoudingen de eigen rechtspraak belangrijker is en voor de behandeling van kwesties derden betreffende in ieder geval niet minder belangrijk dan de tuchtrechtspraak. Beide instellingen hebben hun eigen mérites en kunnen niet gemist worden.”

Op het ledencongres van de Maatschappij in 1952 heeft de toenmalige voorzitter, K. Ittmann (lid der commissie), sprekend over de intercollegiale rechtspraak, het volgende betoogd:

„De betekenis van deze rechtspraak ligt dan ook niet in de eerste plaats in het berechten van ernstige misgrepen, wat ook door andere instanties kan geschieden, maar in het scheppen en handhaven van de juiste sfeer rondom het werk van de arts. Men zou dwalen indien men meende, dat het handhaven van de medische ethiek in de eerste plaats voor de artsen zelf van betekenis was. De betekenis voor de volksgezondheid van goede intercollegiale verhoudingen en een correct gedrag tegenover het publiek, kan men moeilijk onderschatten.”

Tenslotte heeft bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de intercollegiale rechtspraak in 1953 de toenmalige voorzitter van de Raad van Beroep, Dr. B. J. Westerbeek van Eerten, in zijn feestrede onder meer medegedeeld dat in de staatscommissie tot herziening van de Medische Tuchtwet een communis opinio was „dat het bestaan der intercollegiale rechtspraak en de juiste beoordeling der normen als een conditio sine qua non ware aan te merken, zonder welke een goede tuchtrechtspraak onmogelijk is.”

Hoewel na het bovenstaande overbodig lijkt de vraag van nut en betekenis van eigen rechtsprekende organen nog discutabel te stellen, meent de commissie dat het toch aanbeveling verdient deze vraag afzonderlijk onder ogen te zien voor de verschillende taken, welke aan deze colleges zijn opgedragen. Daarbij dient, zoals ook blijkt uit opschrift en inhoud van hoofdstuk X van het huishoudelijk reglement, onderscheid te worden gemaakt tussen *toezicht*, *bemiddeling* en *rechtspraak*. De rechtspraak kan dan weer onderscheiden worden in *tuchtrechtspraak* en *geschillenrechtspraak*. Ten aanzien van elk dier taken heeft de commissie gezien of deze taak moet blijven bestaan en welke organen met de vervulling daarvan moeten worden belast.

2.2. *Tuchtrechtspraak.* Bij de tuchtrechtspraak heeft men te maken met een rechtspraak van tweeledig karakter, onderling en niet-onderling. Onderling is de rechtspraak voor zover de rechtsprekende organen kennis nemen van klachten, welke het ene lid van de Maatschappij tegen een ander lid indient. Niet-onderling voor zover deze rechtspraak ook aan derden de mogelijkheid biedt zich over een lid der Maatschappij te beklagen.

Een eigen rechtspraak voor zaken tussen collegae

is naar de mening van de commissie onontbeerlijk. Zoals reeds onder 2.1. werd gesteld is deze eigen rechtspraak het aangewezen instituut voor toepassing van het zogenaamde *groepsrecht*, dat is het geheel van de gedragsregels, die volgens de onder medici heersende gewoonten en opvattingen door een behoorlijk medicus dienen te worden nageleefd en waarvan de toepassing buiten de competentie van de gewone rechter en grotendeels ook buiten de competentie van de medische tuchtcolleges valt. Zij is voorts ook onmisbaar voor de handhaving van de *verenigingsdiscipline* als het geheel van gedragsregels, die volgens de in de Maatschappij geldende regelingen en gewoonten door een behoorlijk lid als zodanig dienen te worden nageleefd. Beide aspecten, die tot op zekere hoogte wel te onderscheiden maar niet geheel te scheiden zijn, hebben door de grote veranderingen in de medische samenleving in vooral de na-oorlogse periode nog aan betekenis gewonnen. Deze veranderingen immers hebben geleid tot nieuwere vormen van beroepsuitoefening zoals associaties, teams, staven, groepspraktijken en dergelijke, waarbij goede collegiale verhoudingen van steeds groter belang worden. Dit alles heeft de interne rechtspraak aan belang en omvang sterk doen toenemen.

Naast de handhaving van het groeps- en verenigingsrecht heeft de eigen rechtspraak ook ten doel tot uitdrukking te brengen dat het in de eerste plaats een taak is van de medici zelf, verenigd in hun beroepsorganisatie, een dam op te werpen tegen een mogelijk verval van de medische stand en corrigerend op te treden tegen het lid, wiens gedragingen gevaar kunnen opleveren voor het aanzien van de stand. De eigen tuchtrechter zal bovendien niet alleen veroordelend maar ook helpend kunnen optreden.

Ook voor derden heeft de interne tuchtrechtspraak der Maatschappij grote betekenis, niet alleen omdat zij toegankelijker is dan de officiële rechtspraak, maar ook omdat zij meer dan deze gelegenheid schept voor overleg en begripsvorming over en weer tussen artsen en patiënten over wat een arts behoort te doen en te laten. Het moge waar zijn dat dit instituut soms leidt tot het indienen van onbeduidende klachten, waarmede overigens een goede afdelingsraad en voorzitter wel raad weten op een voor de klager aanvaardbare manier, het geeft in het bijzonder aan patiënten de gelegenheid bepaalde bezwaren of grieven, soms vragenderwijs, te uiten zonder daaraan het karakter van een ernstige beschuldiging te geven. Naar de mening van de commissie staat wel vast dat bij het ontbreken van een eigen tuchtrechtspraak een aantal geenszins onbelangrijke zaken niet zou worden behandeld, omdat de patiënten niet spoedig overgaan tot het adieren van het tuchtcollege of de gewone rechter.

De commissie heeft zich overigens uitvoerig beraden over de verhouding tussen de interne tuchtrechtspraak van de Maatschappij en de bij de wet geregelde rechtspraak van de tuchtcolleges. Weliswaar bepaalt artikel 638 dat bij klachten van ernstige aard

aan de klager in overweging kan worden gegeven tevens een klacht in te dienen bij het tuchtcollege, maar daarmee wordt niets gezegd omtrent de verhouding tussen de beide rechtspraken.

Men kan stellen dat er geen behoefte zou hebben bestaan aan een tuchtrechtspraak naast de Maatschappij-rechtspraak indien de Maatschappij een publiekrechtelijk karakter zou hebben, zoals de Nederlandse Orde van Advocaten. De Maatschappij heeft bovendien wel degelijk meer te beschermen dan goede collegiale verhoudingen; ook de behartiging van het algemeen belang, meer in het bijzonder het algemene patiëntenbelang en de volksgezondheid, behoort tot haar taak. Het bestaan thans van twee rechtspraak-instituten heeft iets dualistisch. Het zou denkbaar zijn dat, indien de Maatschappij een orde zou worden, dit dualisme vanzelf zou verdwijnen.

Dit betekent niet dat de commissie reeds op dit moment voorstandster zou zijn van één rechtspraak-instituut. Het wettelijke tuchtrecht en de Maatschappij-tuchtrechtspraak zijn zeer wel naast elkaar te gebruiken. De tuchtcolleges kammen met een grovere kam dan de rechtsprekende organen der Maatschappij. Zij zijn ontoereikend om in alle correcties te voorzien. Anderzijds kan de Maatschappij-rechtspraak, zoals reeds eerder werd betoogd, niet een bescherming in volle omvang bieden.

Indien men nu de normen ziet, welke onderscheidenlijk in de Wet en in het huishoudelijk reglement worden genoemd, blijkt dat in beide categorieën wordt gesproken over „onderminning van het vertrouwen in de geneeskundige stand”. De Maatschappij-rechtspraak kent bovendien als normen, voor zover hier van belang, „zich gedragen in strijd met de waardigheid van de geneeskundige stand”, „zich gedragen in strijd met de belangen van de geneeskundige stand” en „zich schuldig maken aan incolligiaal optreden”. Hoewel pas in 1955 de norm „onderminning van het vertrouwen” in het huishoudelijk reglement is opgenomen, impliceren de overige normen tezamen dat ook voordien reeds tegen onderminning van het vertrouwen kon worden opgetreden door de rechtsprekende organen van de Maatschappij.

In zijn boek „De praktijk van het medische tuchtrecht” verwijt Mr. D. Sanders de Maatschappij bij voortdurend zowel ten aanzien van de materiële als van de formele voorschriften erop uit te zijn geweest meer rechtspraak aan zich te trekken dan haar volgens de oorspronkelijk getrokken scheidslijn toekwam: aan haar de bescherming van de beroepsbelangen en aan de medische tuchtrechtspraak die van het algemeen belang. Naar zijn oordeel dienen handelingen die het vertrouwen in de stand der geneeskundigen ondermijnen, ter uitsluitende beoordeling van de medische tuchtcolleges te zijn.

Naar aanleiding van dit betoog moet in de eerste plaats worden opgemerkt dat het aan ernstige twijfel onderhevig is of in 1928 werkelijk een zo scherpe scheiding is bedoeld. De wetgever heeft een motiveering willen geven voor de instelling van officiële

tuchtcolleges naast de rechtsprekende organen van de Maatschappij, zonder daarmee te stellen dat de mogelijkheid van dubbele berechting wegens overtreding van gelijkkluidende normen uitgesloten zou moeten zijn. Dubbele berechting behoort in het tucht-recht in het algemeen geenszins tot de uitzonderingen; samenloop van tuchtvergriep en strafbaar feit komt in vele gevallen voor (vergelijk Taat, beschouwingen over tucht-recht, dissertatie Leiden 1948 XIII). In al dergelijke gevallen zal de oplossing eerder dienen te worden gezocht in een op elkaar afstemmen van de uitspraken, die door beide bevoegde colleges kunnen worden gegeven, dan in een kunstmatige imperatieve scheiding van deze bevoegdheden. Afgezien hiervan moet worden opgemerkt dat het geldend systeem in de praktijk leidt tot aanzienlijk grotere mogelijkheden van correctie dan bij een rigoureuze afscheiding van het vergriep van ondermijning van het vertrouwen in de geneeskundige stand uit de rechtspraak van de Maatschappij het geval zou zijn. Het komt immers niet zelden voor dat klachten, die als kleine zaken worden aangebracht en waarbij de patiënten, onbewust van de ernst van het geval, wel de weg hebben gevonden naar de afdelingsraad, maar niet naar de tuchtcolleges, bij nader onderzoek leiden tot de vaststelling dat van ondermijning van het vertrouwen in de geneeskundige stand moet worden gesproken.

Hetzelfde geldt voor de geschillenrechtspraak die hierna onder 2.3. nog nader ter sprake zal komen. Ook hier treden bij de behandeling vaak tuchtrechtelijke aspecten naar voren, die anders zeker niet aan het licht waren gekomen.

Noch het algemeen belang noch het belang van de artsen zelf zou ermee gediend zijn, indien de norm „ondermijning van het vertrouwen” in het huishoudelijk reglement zou ontbreken. Samenvattend kan dan ook worden gezegd dat het bestaan van deze norm in beide tuchtrechtspraken leidt tot grotere mogelijkheden van correctie dan zich bij exclusieve bevoegdheden zouden voordoen.

Wat betreft de mogelijkheid van dubbele berechting op grond van dezelfde norm, wil de commissie opmerken dat dit niet zonder meer kan worden bestreden met een beroep op het adagium *ne bis in idem*. Het kan zijn dat de daad niet uitsluitend ondermijning van het vertrouwen betekent, maar tevens schending van één of meer andere plichten (collegialiteit, lidmaatschapsplicht, enz.). De regel *ne bis in idem* is dan niet van toepassing. Die vermenig-vuldigheid van laakbaarheden maakt in de meeste gevallen onderzoek ook door de Maatschappij-rechtspraak noodzakelijk. Of er door beide colleges een sanctie zal moeten worden toegepast is een andere vraag. Het zou kunnen zijn dat door een tuchtcollege opgelegde maatregel niet adequaat wordt beoordeeld gezien vanuit het standpunt van de Maatschappij-rechtspraak. Naast ondermijning van het vertrouwen kunnen ook de normen van collegialiteit en de verenigingsregels zo met voeten zijn getreden, dat een andere extra sanctie nodig is (bijvoorbeeld

schrapping). Zelfs indien door beide rechtspraken overtreding van dezelfde norm wordt geconstateerd, kan het nog zijn dat het algemeen belang maar een berisping of waarschuwing vraagt, maar dat het Maatschappij-belang schorsing of zelfs schrapping vereist.

De commissie is, alles nog eens overwegende, niettemin van oordeel dat de rechtsprekende organen van de Maatschappij zich toch enige beperking bij de toepassing van sancties zouden kunnen opleggen — en dat in de praktijk ook wel plegen te doen —, indien een zaak reeds door een tuchtcollege is behandeld, waarbij is gebleken van ondermijning van het vertrouwen in de geneeskundige stand en indien daarna door de Maatschappij-rechtspraak overtreding van dezelfde norm aanwezig wordt geacht. Alleen indien een veel zwaardere sanctie vanuit de Maatschappij dient te worden opgelegd, zou deze beperking niet behoeven te gelden. Anderzijds zouden de tuchtcolleges in de strafmaat wellicht rekening kunnen houden met het feit dat de arts in eigen kring eveneens sancties zal kunnen krijgen.

In dit verband wil de commissie gaarne nog opmerken dat niet alleen een veroordeling door de strafrechter, waaromtrent artikel 653 lid 4 een regeling inhoudt, maar ook een veroordeling door de tuchtrechter aanleiding moet kunnen zijn om desgewenst zonder nader onderzoek over te gaan tot schrapping van het betreffende lid, met name indien de veroordeling ontzegging van de bevoegdheid inhoudt.

Op grond van bovenstaande overwegingen is de commissie tot de conclusie gekomen dat nog steeds de eigen tuchtrechtspraak, ook in de omvang waarin zij bestaat, moet worden beschouwd als een groot goed. Het verdient aanbeveling de grondregels van de rechtspraak op te nemen in de statuten van de Maatschappij en de nadere uitwerking aan het huishoudelijk reglement over te laten. Wil deze rechtspraak zich echter handhaven dan moet zij voldoen aan de primaire eisen die aan een goede rechtspraak gesteld moeten worden. In hoeverre in dit opzicht de nadere regeling van de tuchtrechtspraak wijziging behoeft, zal later in bespreking komen.

2.3. Geschillenrechtspraak. Zo gemakkelijk als de commissie tot het oordeel kon komen dat de eigen tuchtrechtspraak behouden moet blijven, zo langdurig zijn de beraadslagingen geweest over het nut van een eigen geschillenrechtspraak. Artikel 607 H.R. bepaalt thans dat de afdelingsraden verplicht zijn de op de uitoefening van de geneeskunst betrekking hebbende of daarmee samenhangende geschillen, die bij hen worden aangebracht, in behandeling te nemen en te beslechten, tenzij de voorzitter van de betrokken raad door persoonlijke bemoeiing erin slaagt de partijen tot elkander te brengen. De uitspraak in het geschil heeft het karakter van een bindend advies, dat wil zeggen dat zij partijen bindt als hadden zij de inhoud daarvan overeengekomen.

De commissie is uiteindelijk tot de conclusie gekomen dat de volgende overwegingen het bestaan

van een eigen geschillenrechtspraak ten volle rechtvaardigen,

- de te berechten geschillen moeten betrekking hebben op de uitoefening van de geneeskunst of daarmee samenhangen. De arbiters (gevers van bindend advies) zijn medici en in zoverre voor het betrokken terrein deskundigen. De gewone rechter zal bij berechting van dit soort geschillen vaak niet zonder het deskundig oordeel van medici tot een uitspraak kunnen komen. Bij de geschillenrechtspraak van de Maatschappij-organen komen deze deskundigen dadelijk aan het woord, (voorbeelden: geschillen in verband met overname van praktijken, waarneming enz.). Weliswaar kent ook het wettelijk tuchtrecht de mogelijkheid van behandeling van geschillen, maar omdat steeds afzonderlijk moet worden overeengekomen tot onderwerping aan deze geschillenrechtspraak, is deze mogelijkheid niet tot ontwikkeling gekomen.
- er is een aantal geschillen, dat zijn oorzaak heeft in schending van c.q. onenigheid over normen van medisch groepsrecht. Beoordeling van deze geschillen valt buiten het domein van de gewone rechter. Alleen door de Maatschappij-rechtspraak kunnen in deze geschillen bindende uitspraken en kan sanctionering van genoemde normen worden verkregen (bijvoorbeeld verbod spreekuur te gaan houden buiten de plaats van vestiging door specialist in een plaats, waar het betrokken specialisme reeds vertegenwoordigd is).
- de toegankelijkheid van een interne geschillenrechtspraak is veel groter dan van de gewone rechtspraak.
- wat de proceskosten betreft, kan de geschillenrechtspraak van de Maatschappij voor partijen een aanzienlijke besparing betekenen.
- de geschillenrechter is vrijer in het toepassen van proces- en bewijsregels dan de gewone rechter en heeft bovendien meer mogelijkheden voor beoordeling naar billijkheid.

Wanneer aan de rechtsprekende organen van de Maatschappij de rechtspraak in geschillen (het geven van bindend advies) wordt toevertrouwd, wordt uiteraard verondersteld dat deze organen die taak in medisch-ethisch en technisch-juridisch opzicht op bevredigende wijze kunnen vervullen. De vrees, dat de colleges partij zouden trekken voor de collega, is niet gegrond gebleken; er is een groot verlangen naar objectiviteit en neutraliteit. Door de bijstand van de juridische adviseurs is en kan worden bereikt dat de uitspraken ook in rechtskundig opzicht verantwoord zijn.

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt dat de gewone rechter in zoverre een mogelijkheid van controle houdt, dat hij kan vaststellen dat de partij, die door een onredelijk advies is beoordeeld, in strijd handelt met de goede trouw door haar wederpartij aan dat advies te willen binden.

Naast de discussies over het nut van de geschillenrechtspraak is in de commissie ook uitvoerig gesproken over de omvang van de geschillenrechtspraak. Daarbij zijn diverse vragen gerezen, onder meer wie een geschil aanhangig kan maken, op welke zaken het geschil betrekking moet hebben, welke invloed de geschillenrechtspraak heeft op de rechtsingang bij de gewone rechter enzovoorts. Voorts of de verplichting tot onderwerping aan de geschillenrechtspraak expliciet in het huishoudelijk reglement moet worden opgenomen en tenslotte of het onderzoek naar tuchtrechtelijke aspecten bij een geschil moet worden gehandhaafd. Op al deze vragen, die buiten het kader van het onderhavige hoofdstuk vallen, komt de commissie in hoofdstuk 6 terug.

2.4 Bemiddeling. De vraag naar de behoefte aan een bemiddelende taak moet worden gezien in relatie tot de rechtsprekende functie. Dat andere organen zoals afdelingsbesturen of het secretariaat der Maatschappij vaak een bemiddelende rol spelen, is bekend. Het gaat er echter om of de rechtsprekende organen zich moeten beperken tot de zuivere rechtspraak of eveneens moeten kunnen bemiddelen.

De commissie is van mening dat de rechtsprekende organen in eerste aanleg zonder meer bevoegd geacht moeten worden zaken, die als klacht of geschil bij hen zijn aangebracht, door bemiddeling tot een oplossing te brengen. Vele geschillen zullen zich immers voor bemiddeling lenen. Ook bij klachten, wanneer dus de laakbaarheid van het gedrag of van een bepaalde gedraging van een lid der Maatschappij in het geding is, zal soms reden voor bemiddeling bestaan. Het zou in die gevallen dan ook niet in het belang van partijen zijn, indien de klacht alleen strikt formeel als zodanig door het rechtsprekend college in een zitting zou kunnen worden behandeld en haar beslag alleen in een formele uitspraak zou kunnen krijgen.

Voor zover verzoeken om bemiddeling of advies niet het karakter hebben van een klacht of geschil, zullen zij niet door de rechtsprekende colleges of leden daarvan in behandeling moeten worden genomen. In dergelijke gevallen zal men zich kunnen wenden tot andere colleges, bij voorkeur de afdelingsbesturen, of tot bepaalde personen, bijvoorbeeld een oud-voorzitter van de raad of van het afdelingsbestuur. Juist omdat dit onderscheid tot heden niet steeds is gemaakt en door artikel 607 ook niet wordt verlangd, is het gevaar niet afwezig gebleken dat een verzoek om bemiddeling ergens strandt, althans niet duidelijk uitmondt hetzij in overeenstemming tussen partijen, hetzij in een uitspraak in de klacht of het geschil. De commissie acht het dan ook van belang dat in het huishoudelijk reglement dit onderscheid naar voren komt, zodat bij de justiciabelen een duidelijk inzicht bestaat in de functie van de rechtsprekende organen.

De commissie wil er overigens nog de nadruk op leggen dat juist bij de vervulling van de bemiddelende taak er zorgvuldig moet worden gewaakt dat niet om van de zaak af te zijn of uitsluitend terwille van de

goede vrede partijen naar elkaar worden toegepraat of tot lankmoedigheid worden bewogen, zonder dat de kern van de zaak tot een oplossing wordt gebracht. Indien de bemiddelingspoging strandt of indien daarbij blijkt dat aan de zaak feiten van tucht-rechtelijke aard ten grondslag liggen, zal deze zaak volgens de eisen van een goede rechtspleging moeten worden behandeld. Er zal dan een duidelijke uitspraak in de klacht of het geschil moeten worden gedaan.

2.5 *Toezicht.* Het toezicht als taak van de rechtsprekende organen is thans geregeld in het algemene artikel 605, dat de afdelingsraden verplicht ervoor te waken dat de leden zich houden aan de eisen van de gedragsleer voor geneeskundigen. Voorts in het bijzondere artikel 608, dat de raden verplicht, indien hun feiten bekend worden welke een tuchtrechtelijke maatregel zouden behoeven, de zaak eigener beweging te onderzoeken en te behandelen.

De commissie is zonder enig voorbehoud van oordeel dat binnen de Maatschappij toezicht op de gedragingen van de leden moet blijven plaatsvinden. Of dit toezicht reglementair geheel moet blijven berusten bij de rechtsprekende organen, is voor de commissie onderwerp van uitvoerige discussie geweest. De combinatie van toezicht en rechtspraak in één hand houdt zeker gevaren in, waarvan de praktijk ook wel voorbeelden heeft gegeven. Naar de mening van de commissie zal het toezicht, in het bijzonder het algemene toezicht ingevolge artikel 605, vooral aan de afdelingsbesturen, eventueel een commissie uit het bestuur, moeten worden opgedragen, terwijl ook de besturen van de plaatselijke verenigingen van huisartsen, specialisten en artsen in dienstverband hierbij een waardevolle functie kunnen vervullen.

Het bijzondere toezicht ingevolge artikel 608 dat, zoals gezegd, de rechtsprekende organen verplicht, indien hun feiten bekend worden welke een tuchtrechtelijke maatregel zouden behoeven, de zaak eigener beweging te onderzoeken en te behandelen, zal echter naar het oordeel van de commissie bij de rechtsprekende colleges moeten blijven berusten.

Het weren en beteugelen van misslagen en van inbreuken op de eer van de stand is in wezen het doel van elke tuchtrechtspraak, of deze nu medici, advocaten, accountants of makelaars betreft. Het komt de commissie voor dat dit doel moeilijk kan worden bereikt, wanneer het orgaan, dat met de tuchtrechtspraak is belast, een te zijner kennis gekomen misstand niet eigener beweging kan onderzoeken en behandelen.

Bij vrijwel alle vormen van tuchtrechtspraak ontbreekt een openbaar ministerie. Bij de gewone strafrechtpleging leidt het Openbaar Ministerie het onderzoek, dat bepaalt welke zaken vervolgd zullen worden en welke niet. In de zaken die vervolgd worden beslist de strafrechter. Bij een tuchtrechtspraak, waarbij geen Openbaar Ministerie is of waarbij niet de mogelijkheid bestaat tot onbeperkt aanbrengen van zaken, zoals in het wettelijk tuchtrecht de inspecteur van de volksgezondheid deze heeft, kan de

rechter niet afwachten wat op zijn tafel zal worden gebracht, maar moet hij ook zelf onderzoeken wat naar zijn oordeel op zijn tafel moet komen. Een raad, die maar lijdelijk moet afwachten of er een klacht komt van een rechtstreeks betrokkene, is voor de commissie vleugellam en betekent een miskennis van de disciplinaire rechtspraak.

De commissie is overigens niet geporteerd voor handhaving van de in artikel 608, lid 2 neergelegde verplichting voor de leden van de raad om aan te brengen, wat zij op een of andere manier hebben vernomen. Een dergelijke verplichting, die van de individuele leden van de raad in zekere zin opsporingsambtenaren maakt, gaat de commissie te ver; volstaan kan worden met de in lid 1 aan de raad als zodanig opgelegde verplichting.

In dit verband heeft de commissie overwogen of niet, naar analogie van de Medische Tuchtwet, waarbij zoals gezegd de inspecteur een soort openbare aanklager is door zijn onbeperkte bevoegdheid tot aanbrenging, ook in de Maatschappij-rechtspraak een instantie of persoon kan worden aangewezen, die, naast de rechtstreeks betrokkenen, een klacht kan indienen. In het huishoudelijk reglement (artikel 636, lid 2) wordt weliswaar het hoofdbestuur als zodanig genoemd, doch daarbij is gedacht aan gevallen van meer algemeen belang. De commissie heeft gezien of ook aan de afdelingsbesturen, die immers meer dan voorheen bij het algemene toezicht zullen moeten worden ingeschakeld, een klachtrecht ware toe te bedelen. Zij heeft echter gemeend tot deze ingrijpende maatregel niet te moeten adviseren, aangezien de praktijk de behoefte daaraan niet duidelijk heeft aangetoond. Wel hebben de afdelingsbesturen de mogelijkheid, welke zij als een verplichting zouden kunnen beschouwen, om onder hun ogen gekomen feiten, die een tuchtmaatregel zouden rechtvaardigen, ter kennis te brengen van de rechtsprekende organen, opdat ambtshalve onderzoek en behandeling kan volgen.

3. DE ORGANISATIE VAN DE RECHTSPRAAK

3.1 *Bestaande regeling.* In het Gedenboek bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan der Maatschappij in 1949 beschrijft Dr. J. J. Brutel de la Rivière hoe tot 1903 de werkzaamheden der Maatschappij zijn geweest op het gebied der medische ethiek. Daaruit blijkt hoezeer de afdelingen, tot wier taak dit werd gerekend, zich steeds hebben ingespannen voor handhaving van de gedragsleer hoewel zij reglementair slechts weinig middelen hadden om dit met succes te kunnen doen.

In 1903 zijn tenslotte afdelingsraden ingesteld die de bevoegdheid verkregen tegen een lid, dat handelingen heeft verricht, strijdig met de waardigheid van de geneeskundige stand, op te treden en zo nodig tuchtmiddelen toe te passen. Beroep tegen een uitspraak van een afdelingsraad bestond op het hoofdbestuur. De later ingestelde Raad van Beroep heeft deze taak overgenomen.

Naast afdelingsraden en de Raad van Beroep heb-

ben tussen 1915 en 1930 ook nog districtsraden bestaan, wier taak zich overigens beperkte tot het overnemen van de taak van de afdelingsraden in die afdelingen, waarin afdelingsraden ontbraken. Voorts behandelde de districtsraad in eerste aanleg de klachten en geschillen tussen leden van verschillende afdelingen binnen hetzelfde district. Zij waren dus geen rechtsprekende colleges in tweede instantie. Aangezien zij in feite geen werk hadden, zijn zij in 1930 opgeheven.

Van oudsher zijn het dus de afdelingen geweest die het tot hun taak rekenden de handhaving van de gedragsleer te bevorderen. De instelling van afdelingsraden is een logisch gevolg daarvan geweest. Indien thans ingevolge de haar verleende opdracht, welke dit punt expliciet vermeldt, de commissie onderzoekt of er redenen kunnen zijn voor een andere organisatorische opbouw van de rechtspraak, dan moge het buiten elke twijfel staan dat dit onderzoek geen enkele afbreuk kan doen aan de waardering, welke in alle geledingen van de Maatschappij wordt gekoesterd voor het werk van de afdelingsraden en in het bijzonder ook van hun voorzitters. Door haar samenstelling zich gerechtigd achtend daarover te oordelen, spreekt de commissie gaarne uit dat de grote persoonlijke inzet van velen in de afdelingen tot gevolg heeft gehad dat nog steeds de eigen rechtspraak van de Maatschappij van grote betekenis wordt geacht. Niettemin mag dit, juist terwille van deze grote betekenis, geen reden zijn af te zien van een onderzoek als bovenbedoeld.

3.2 Bezwaren tegen de bestaande regeling. Indien men nu het werk van de afdelingsraden nader beschouwt, dan blijkt een drietal factoren van belang. In de eerste plaats kan worden geconstateerd dat vele afdelingsraden, vooral in de kleinere afdelingen, te weinig te doen krijgen om voldoende oefening en ervaring op te doen. Ten tweede kan niet worden ontkend dat, mede tengevolge van eerstgenoemde factor, nogal eens zaken summier en enigszins oppervlakkig worden behandeld. Het reeds gesignaleerde gevaar, dat men tracht een zaak meer te sussen dan op te lossen, is daarbij groot. Dit komt mede — en dit is de derde factor — doordat de leden van de afdelingsraden niet altijd voldoende distantie hebben tot de zaken, die aan hun oordeel worden onderworpen en tot de personen, die erbij betrokken zijn, waardoor het heel moeilijk kan worden objectiviteit te betrachten. Nog temeer geldt dit indien geen klacht wordt ingediend en geen geschil aanhangig wordt gemaakt, maar wel aan de afdelingsraad feiten bekend worden, welke de raad ingevolge artikel 608 H.R. zouden verplichten maatregelen te nemen. Dan is het veelal moeilijk om ambtshalve een zaak aan te pakken, waarbij men uit andere hoofde wellicht reeds nauw betrokken is. Door dit alles is de rechtszekerheid niet altijd voldoende gewaarborgd en kan twijfel rijzen of de rechtspraak geheel voldoet aan de primaire eisen, welke aan een goede rechtspleging moeten worden gesteld.

Deze drie factoren, voortspruitend uit het instituut

der afdelingsraden en niet uit de personen die zitting hebben in de afdelingsraden, zijn voor de commissie, gedachtig de onder 1.3 genoemde installatiereede van de Maatschappij-voorzitter, aanleiding geweest te overwegen of de instelling van districtsraden in de plaats van afdelingsraden in dit opzicht verbetering zou brengen zonder andere grote bezwaren op te roepen.

3.3 Instelling van districtsraden. Het lijkt de commissie niet twijfelachtig dat een districtsraad, met een groter ambtsgebied dan dat van een afdelingsraad, thans 67 in getal, meer de gelegenheid zal krijgen oefening en ervaring op te doen. Voorts zullen de leden van een districtsraad in vele gevallen minder betrokken zijn bij de zaken, die aan de raad worden voorgelegd en daardoor in de regel meer afstand kunnen nemen.

Andere voordelen van districtsraden zullen kunnen zijn dat de sfeer daarin van iets meer formele aard wordt en meer in overeenstemming zal zijn met die van een rechtscollege, wiens beslissingen zulke grote betekenis kunnen hebben. Het lijkt niet uitgesloten dat de raden daardoor de buitenstaander meer vertrouwen en de leden meer ontzag zullen inboezemen.

Toch rijst de vraag of tegenover al deze voordelen niet als nadeel genoemd moet worden, dat de districtsraden op grotere afstand komen te staan. Vóór alles dient immers een organisatie vermeden te worden, welke technisch wellicht gezond is, doch moeilijk benaderbaar is. De instelling van districtsraden mag er niet toe leiden dat men gaat schromen een zaak aanhangig te maken. De commissie meent, dat aan dit aspect aandacht moet worden geschonken bij de samenstelling van de districtsraden. De bepaling dat personen uit alle afdelingen zitting zullen krijgen in de districtsraad, zal ertoe meehelpen de schroom te overwinnen. Wellicht zal het ook nodig zijn tot een andere districtsindeling te komen dan thans in de Maatschappij bestaat, wil men bereiken, dat de districtsraden een rechtsgebied krijgen dat een harmonisch geheel vormt. Met name zou men kunnen denken aan een indeling naar regio's rond de grote steden.

De eindconclusie van de commissie is dat het aanbeveling verdient over te gaan tot instelling van districtsraden ter vervanging van de afdelingsraden. Met de simpele instelling van districtsraden kan overigens niet worden volstaan. Hun organisatie, bevoegdheden en werkwijze zullen zeer nauwkeurig moeten worden geregeld.

3.4 Samenstelling van districtraden. De commissie heeft overwogen dat, gelet op de onderscheidene functies der districtsraden en op de — hierna nog te behandelen — wijze van procesvoering, de samenstelling van de districtsraden het beste als volgt kan worden geregeld.

- a Het aantal leden wordt bepaald op ten minste 9 en ten hoogste 12.
- b De verkiezing van de leden geschiedt op analoge wijze als van de afgevaardigden ter Algemene

- Vergadering. Dit punt is nader uitgewerkt in 3.6.
- c De voorzitter, ondervoorzitter en secretaris, door de leden uit hun midden te benoemen, vormen tezamen het bureau dagelijkse zaken.
 - d Iedere zaak wordt behandeld in een uit drie of vijf leden bestaande kamer ad hoc, waarvan de samenstelling wordt bepaald door het bureau dagelijkse zaken.
 - e Een of meer leden van de raad, hetzij aangewezen door het bureau, hetzij door de kamer zelf, treden, zo nodig, voor voorbereidend onderzoek of bemiddeling op.
 - f In de functies onder d en e dient telkens te worden gerouleerd.
 - g Er worden geen plaatsvervangende leden benoemd.
 - h De medewerking van juristen aan de rechtspraak blijft in ongewijzigde vorm bestaan. Aan dit aspect wordt in een afzonderlijke paragraaf 3.5. aandacht besteed.
 - i Het lidmaatschap van een districtsraad zal uiteraard onverenigbaar moeten zijn met het lidmaatschap van de Raad van Beroep. De commissie acht geen onverenigbaarheid nodig met het lidmaatschap van het hoofdbestuur of van een districtsbestuur en met de functie van afgevaardigde ter Algemene Vergadering. Evenmin acht de commissie onverenigbaarheid nodig met het lidmaatschap van een Medisch Tuchtcollege, zoals ingevolge artikel 617 wel geldt voor de Raad van Beroep. Aangezien het echter zal kunnen gebeuren dat men als lid van beide colleges kennis neemt van bepaalde zaken, zal men zich bij de behandeling van de zaak in een der colleges, in het algemeen moeten verschonen, dit eventueel ter beoordeling van de voorzitter.

3.5 *Medewerking van juristen.* In 1958 heeft de Algemene Vergadering, niet zonder emoties, de artikelen 602 en 642 a aangenomen, waarbij de medewerking van juristen aan de rechtspraak, welke tot dien slechts bestond in de benoeming van een jurist als adjunct-secretaris van de Raad van Beroep met adviserende stem, in ruimere mate mogelijk werd gemaakt.

Artikel 642 a geeft een ieder, die rechtstreeks bij een zaak is betrokken, het recht zich ter zitting te laten bijstaan door een advocaat. Het voornaamste argument voor invoering van dit artikel is geweest dat juridische bijstand principieel niet behoort te worden geweigerd, zeker niet waar voor de betrokkenen vaak grote belangen op het spel staan.

Artikel 602 geeft aan de afdelingsraden de bevoegdheid in en buiten zijn zittingen gebruik te maken van de diensten van een jurist, aangewezen door het hoofdbestuur. Het hoofdbestuur heeft 5 juristen voor 5 groepen van afdelingsraden aangewezen.

Dit artikel 602 is in de eerste plaats bedoeld om bij de behandeling van zaken van tuchtrecht en bij de behandeling van geschillen recht te laten wederen aan de in de algemene rechtsbeginselen wettende regels van procesrecht. Daarnaast is juridi-

sche hulp veelal onmisbaar bij het beoordelen van de mérites van door partijen of hun raadslieden opgeworpen argumenten en verweermiddelen en ten slotte kan de jurist nuttige adviezen geven en met zijn specifieke kennis behulpzaam zijn bij het redigeren van uitspraken. Op verschillende punten is gebleken dat aan de bijstand van juristen een behoefte bestaat, zij het in omvang en belang variabel.

De commissie meent dat ook degenen, die toentertijd bevreesd waren dat door het toelaten van juristen in de vergadering van de rechtsprekende organen het intercollegiale karakter van de rechtspraak in het gedrang zou komen, thans deze vrees ongegrond zouden willen noemen. Allengs is de situatie gegroeid dat vele afdelingsraden tamelijk regelmatig de juridische adviseurs inschakelen.

Onder deze omstandigheden heeft de commissie bezien of niet verder diende te worden gegaan door de inschakeling van de juridische adviseur verplicht te stellen of zelfs door de mogelijkheid van benoeming van een jurist tot lid van de districtsraden. Na uitvoerig beraad hierover is de commissie tot de conclusie gekomen dat voorshands de huidige regeling dient te worden gehandhaafd, waarbij de raden bevoegd doch niet verplicht zijn gebruikt te maken van de diensten van een jurist. Wel vindt de commissie het gewenst dat in de regel de juridische raadsman wordt ingeschakeld. Zij wil dit echter zien als de uitkomst van een evolutie. De leden van de districtsraden zullen het moeten ervaren als een behoefte en niet als een last. Wanneer te zijner tijd de situatie zal zijn ontstaan dat de districtsraden uit eigen beweging bij elke zaak de juridisch adviseur als vanzelfsprekend inschakelen, kan worden bezien of het juridische element ook in het huishoudelijk reglement sterker moet worden ingebouwd. Bij de samenstelling van de Raad van Beroep (8.1.) komt de commissie op dit vraagstuk terug.

3.6 *Verkiezing van de districtraden.* Ten aanzien van de verkiezing van de leden der districtsraden gaat de voorkeur van de commissie uit naar een analoge regeling als de verkiezing van de afgevaardigden ter Algemene Vergadering. De daarop betrekking hebbende artikelen in het huishoudelijk reglement zijn 231 t/m 237. Het is de commissie bekend dat deze procedure in de praktijk niet geheel voldoet en dat een wijziging daarvan wordt overwogen. Zolang echter de huidige regeling bestaat, ware daarop aan te sluiten voor de verkiezing van de districtsraden.

Samengevat komt dan de verkiezing van de districtsraden volgens de huidige regeling op het volgende neer.

De leden van de districtsraden worden bij schriftelijke en geheime verkiezing gekozen door de leden van het district op een voordracht van het districtsbestuur. Deze voordracht bevat voor elke te vervullen plaats de namen van ten minste twee kandidaten. Deze voordracht wordt opgemaakt na de districtsraad zelf te hebben gehoord, voor de eerste maal de bestaande afdelingsraden. Ook ten minste 25 le-

den van het district hebben het recht kandidaten te stellen.

De nadere uitwerking van deze regeling kan geschieden overeenkomstig voornoemde artikelen van het huishoudelijk reglement. Met name acht de commissie een analoge bepaling als artikel 233, tweede lid, gewenst, hierop neerkomend dat het districtsbestuur bij de kandidaatstelling rekening houdt met de wens dat uit elke afdeling ten minste één lid een kans maakt als lid van de districtsraad te worden gekozen. Tevens acht de commissie het wenselijk dat ook in dit geval een controle op de verkiezingen plaatsvindt vanwege het hoofdbestuur (vergelijk artikel 237, leden 3 en 4).

De commissie heeft zich ook beraden over de zittingsduur van de leden der districtsraden. Aangezien nog slechts kortgeleden en wel tijdens de Algemene Vergadering van 6 juli 1963 duidelijke bepalingen in het huishoudelijk reglement zijn opgenomen omtrent de zittingsduur enz. van leden van commissies en organen, wil de commissie hierbij zonder meer aanhaken en derhalve, naar analogie van de artikelen 575 en 615 (Raad van Beroep) voorstellen:

- een zittingsduur van 5 jaar,
- éénmalige onmiddellijke herkiesbaarheid,
- niet verkiesbaar of herkiesbaarheid, indien vóór het einde van de zittingsperiode de leeftijd van 75 jaar wordt bereikt.

4. DE WERKWIJZE DER DISTRICTSRADEN

4.1. *Taak van het bureau dagelijkse zaken.* Zoals in punt 3.4. is uiteengezet, vormen de voorzitter, ondervoorzitter en de secretaris van de districtsraad tezamen het bureau dagelijkse zaken, hierna te noemen „het bureau”.

Een bij de secretaris ontvangen schrijven, waaraan de betekenis moet worden toegekend van het indienen van een klacht of het aanbrengen van een geschil, wordt, nadat de secretaris ontvangstbevestiging heeft gezonden, door het bureau dagelijkse zaken besproken ter bepaling van de procedure van behandeling.

4.1.1. *Aanwijzing van leden voor voorbereidend onderzoek.* Niet zelden zal het voorkomen dat de klacht of het geschil onvoldoende in het aan de districtsraad gezonden schrijven is uiteengezet. In dit geval zal er behoefte bestaan aan het verkrijgen van nadere gegevens. Het bureau wijst dan een of meer leden van de raad aan voor voorbereidend onderzoek. Zij zijn bevoegd zowel aan de partij, die de klacht heeft ingediend c.q. het geschil heeft aangebracht, als aan de aangeklaagde partij c.q. de wederpartij in het geschil, inlichtingen te vragen. Ook een onderzoek ter plaatse zal gewenst kunnen zijn. In elk geval bevorderen zij dat de leden van de raad, die, in een kamer ad hoc verenigd, de zaak ter beslissing krijgen, deze zaak voldoende voorbereid aantreffen. Ook de kamer zelf kan leden aanwijzen om een onderzoek in te stellen.

4.1.2. *Aanwijzing van leden voor bemiddeling.* In

sommige andere gevallen zal de aangebrachte zaak zich lenen voor bemiddeling, met name indien het een geschil betreft. In zodanig geval treedt dus niet meer steeds zoals thans (artikel 607) de voorzitter van de raad op teneinde te trachten door persoonlijke bemiddeling partijen tot elkander te brengen, maar worden hiervoor door het bureau of door de kamer zelf een of meer leden uit de raad aangewezen. Vaak zal de behoefte bestaan hierbij een lid aan te wijzen, dat ter plaatse bekend en gezien is.

Indien de bemiddeling niet slaagt in die zin dat niet duidelijk tot tevredenheid van beide partijen de zaak wordt opgelost, moet hierover worden gerapporteerd aan het bureau, dat dan de verdere behandeling van de zaak regelt. Indien de zaak bij de bemiddeling wel tot een oplossing wordt gebracht, is het gewenst dit op de een of andere wijze vast te leggen en moet het resultaat aan de gehele raad ter kennis worden gebracht. In de handleiding voor de districtsraden kunnen daarvoor verschillende suggesties worden gedaan. Soms zal aan partijen kunnen worden gevraagd te ondertekenen dat overeenstemming is bereikt, of, ingeval van een klacht, dat de klacht wordt ingetrokken. Soms zal kunnen worden volstaan met een brief ter bevestiging van de bereikte overeenstemming. Deze schrifturen mogen echter niet worden beschouwd als een uitspraak, waartegen beroep mogelijk zou zijn.

4.1.3. *Aanwijzing van een kamer voor behandeling.* Na het voorbereidend onderzoek of na een niet geslaagde bemiddelingspoging wijst het bureau 3 of 5 leden aan, die tezamen een kamer vormen, voor behandeling van de zaak: In de regel zal met 3 leden kunnen worden volstaan. Indien een langdurige behandeling van de zaak te verwachten is, kan de aanwijzing van meer dan 3 leden van belang zijn met het oog op het vaststellen van de uitspraak door dezelfde personen die de behandeling van de zaak vanaf het begin hebben meegemaakt. Dit punt wordt afzonderlijk behandeld in 4.4.

De voorzitter van de districtsraad treedt in de regel op als voorzitter van de kamers, tenzij hij bij een zaak persoonlijk betrokken is of is geweest.

Het spreekt voorts vanzelf dat iemand van meer dan één kamer lid kan zijn. Indien bij de raad verschillende zaken tegelijkertijd in behandeling zijn, zal dit in elk geval moeten gebeuren. Overigens heeft een lid het recht zich te verschonen (zie 4.3.2.).

De samenstelling van de kamer wordt aan partijen tijdig medegedeeld. Partijen hebben het recht van wraking (zie 4.3.2.).

4.2. *Collegiale bespreking.* Artikel 640 a bepaalt dat, tenzij de afdelingsraad van oordeel is, dat de zaak zich daartoe niet leent, allereerst in een vergadering van de afdelingsraad door middel van een collegiale bespreking met degenen, die de raad daartoe uitnodigt, wordt getracht de zaak tot een goed einde te brengen c.q. een eervolle oplossing te bereiken. Indien dit doel wordt bereikt, wordt dit vastgelegd in een uitspraak.

Deze collegiale bespreking is geïntroduceerd in

1958 bij de totstandkoming van de regeling inzake het toelaten van juristen. De daaraan ten grondslag liggende gedachte is geweest dat er zaken kunnen zijn waarbij òn partijen òn de leden van rechtsprekende organen prefereren de zaak geheel binnen de kring van de collegae te houden. Door dit mogelijk te maken hoopte men de toen bij velen bestaande tegenzin tegen het optreden van juristen in de Maatschappij-rechtspraak weg te nemen. Als compromis is toen de collegiale bespreking gevonden.

De commissie is van mening dat in de nieuwe opzet geen behoefte is aan een collegiale bespreking als apart instituut. Door de aanwijzing van leden van de raad ter bemiddeling zal reeds in vele gevallen op collegiale basis kunnen worden gesproken. Indien deze bemiddeling niet slaagt, zal besloten moeten worden tot behandeling van de zaak in een formele zitting van de raad, dat wil dus zeggen, in een zitting van de aangewezen kamer. De commissie heeft daarbij overwogen dat de toentertijd geuite bezwaren tegen de aanwezigheid van juristen in vergaderingen der rechtsprekende colleges, thans wel zijn verdwenen.

4.3. *Behandeling ter zitting.* De artikelen in het huishoudelijk reglement welke in het bijzonder de behandeling van een zaak in een formele zitting regelen, hebben de commissie aanleiding gegeven tot slechts enkele opmerkingen. Zij betreffen de volgende punten.

4.3.1. *Oproep tot verschijning.* De commissie meent dat een bepaling als artikel 641 in een goede rechtspleging niet kan worden gemist. Ingeval van niet-verschijning zonder aanvaardbare redenen dient reglementair een tuchtmiddel te worden opgelegd, in de regel een boete.

Hoewel artikel 641 dit niet uitdrukkelijk vermeldt, is het naar het oordeel van de commissie nodig dat de oplegging van deze boete in een uitspraak en wel een afzonderlijke uitspraak wordt vastgelegd, opdat betrokkene de mogelijkheid heeft daartegen en uitsluitend daartegen in beroep te komen.

4.3.2. *Wraking en verschoning.* Personen, die rechtstreeks bij een zaak zijn betrokken, moeten het recht van wraking hebben ten opzichte van de leden die zullen deelnemen aan een zitting van de kamer. De regeling hieromtrent in artikel 643 van het huishoudelijk reglement acht de commissie aanvaardbaar, met dien verstande dat door de bredere samenstelling van de districtsraad het niet nodig zal zijn ingeval van wraking van twee of meer personen de Raad van Beroep te betrekken bij de beoordeling van de gegrondheid der wraking (lid 6).

Ten aanzien van de verschoning (artikel 643 a) wil de commissie opmerken dat terecht in dit artikel, zulks in tegenstelling tot de wraking, niet de redenen van verschoning zijn genoemd. Deze redenen, die gelegen zijn bij het raadslid zelf, kunnen geheel andere zijn dan de redenen van wraking, die immers liggen bij degene die moet verschijnen en daarom nauwkeurig moeten zijn omschreven.

De commissie meent dat verschoning steeds, wraking daarentegen alleen bij formele zittingen moet kunnen plaatsvinden.

In het huishoudelijk reglement is niet geregeld het geval, dat vele of alle leden van een raad zich willen verschonen, met name indien bij de klacht of het geschil een of meer leden van de raad zijn betrokken. De commissie is van oordeel dat bepaald zal moeten worden, dat, ingeval een lid van de districtsraad klagende of aangeklaagde partij is dan wel bij een geschil is betrokken en zoveel leden zich verschonen dat geen kamer meer kan worden gevormd, de Raad van Beroep een andere districtsraad aanwijst.

4.3.3. *Kennelijke ongegrondheid.* Naast de mogelijkheid van artikel 637, dat de raad om redenen van onbeduidendheid weigert een geschil of klacht te onderzoeken, waarvan dan een schriftelijke uitspraak moet worden gegeven, heeft de commissie gezien of ook kennelijke ongegrondheid een reden voor weigering kan zijn. In het Medisch Tuchtrecht is zulks het geval. Uiteraard zal kennelijke ongegrondheid alleen aangenomen kunnen worden bij klachten, niet bij geschillen, waarbij immers de raad optreedt als bindend adviseur en dan niet kan weigeren de zaak te behandelen.

De commissie is van oordeel dat ook ingeval van kennelijke ongegrondheid de raad de vrijheid moet hebben te weigeren de klacht te behandelen, althans in een formele zitting. Wel zal ook in dit geval de weigering in de vorm van een schriftelijke gemotiveerde uitspraak moeten worden medegedeeld, opdat beroep mogelijk wordt.

4.3.4. *Vaststelling klacht of geschil.* Het spreekt vanzelf dat van grote betekenis is welk karakter de aangebrachte zaak heeft. Ingeval sprake is van een klacht gelden immers gedeeltelijk andere regels dan ingeval van een geschil.

In vele gevallen zal de raad niet kunnen afgaan op de naam, welke de aanbrengeende partij zelf aan de zaak geeft. Het onderscheid tussen klacht en geschil is menigeen, ook leden van de Maatschappij, niet bekend en niet vertrouwd. De raad zal in eerste instantie aan de aanbrengeende partij zelf moeten vragen, wat deze precies wil: een disciplinaire bestrafing van de arts of collega dan wel daarnaast of uitsluitend vaststelling van de rechtsverhouding tussen partijen. De raad zal zich echter ook zelf over het karakter van de zaak moeten beraden en daarbij acht moeten slaan op de volgende factoren:

a bij een gegronde klacht zal de raad een of meer der in artikel 653 genoemde tuchtmiddelen kunnen toepassen; bij een geschil zal de uitspraak van de raad de kracht hebben van bindend advies. De raad zal dus geneigd zijn, indien hij meent dat vooral vaststelling van de rechtsverhouding tussen partijen van belang is, de aanbrengeende partij in overweging te geven de zaak als een geschil te laten behandelen, temeer daar de raad alsdan toch de mogelijkheid heeft omtrent eventuele bij

het onderzoek gebleken tuchtelementen afzonderlijk uitspraak te doen (zie hiervoor 6.5.).

- b indien de zaak aanhangig wordt gemaakt als een geschil en een der geschilhebbende partijen is geen lid der Maatschappij, zal deze, wil de raad de zaak kunnen behandelen, ingevolge artikel 635 een verklaring moeten tekenen met de uitspraak genoeg te nemen c.q. met de uitspraak in hoger beroep. Bij een klacht behoeft het niet-lid een dergelijke verklaring uiteraard niet af te geven.
- c hoewel het recht tot het aanhangig maken van een klacht of geschil alleen toekomt aan personen en instellingen, die rechtstreeks bij dit geschil of de zaak waarover wordt geklaagd, zijn betrokken (artikel 636), kan de kring van degenen die kunnen klagen groter zijn dan de kring van degenen die een geschil kunnen aanbrengen. Om een zaak als geschil te kunnen behandelen en bindend advies te kunnen geven, moet tussen geschilhebbende partijen een rechtsbetrekking bestaan. Voor de uitleg van dit begrip zij verwezen naar hoofdstuk 6.1. Voor het indienen van een klacht is geen rechtsbetrekking nodig.
- d geschillen dienen, willen zij in behandeling kunnen worden genomen, betrekking te hebben op de uitoefening van de geneeskunst of daarmee samenhangende (artikel 607, lid 1). Ten aanzien van klachten geldt deze beperking niet. Ook gedragingen buiten de beroepssfeer kunnen onderwerp van een klacht zijn, mits deze gedragingen vallen onder de tuchtrechtelijke normen.
- e ingeval van een klacht, welke de raad van ernstige aard acht, kan de raad de klager in overweging geven zich tevens tot het tuchtcollege te wenden (artikel 638). Bij een geschil is daartoe uiteraard geen reden.
- f ingeval van een klacht kan de raad een aanbeveling doen tot herstel van gedaan onrecht (artikel 651). Bij een geschil komt dit niet in aanmerking, aangezien daar de partij die de zaak aanbrengt het onderwerp en de omvang van de rechtsstrijd bepaalt.
- g vertegenwoordiging van partijen door anderen kan bij geschillen gemakkelijker worden aanvaard dan bij klachten.
- h intrekking van een klacht behoeft niet tot gevolg te hebben dat de zaak niet wordt behandeld. Bij een geschil is de raad lijdelijk en zal intrekking van de vordering het einde van de behandeling betekenen.

Gelet op al deze factoren meent de commissie dat vooraf steeds bezinning op het karakter van de zaak dient plaats te vinden. In de uitspraak moet expliciet zijn vermeld of de zaak als klacht of geschil is behandeld.

4.3.5. *Vertegenwoordiging ter zitting.* In de praktijk komt het wel eens voor dat partijen niet zelf ter zitting verschijnen doch zich door anderen, een bevriende collega of een raadsman, doen vertegenwoor-

digen, hetgeen iets anders is dan de in artikel 642 a genoemde mogelijkheid van bijstand.

De commissie is van oordeel dat ingeval van een tuchtzaak dit niet kan worden aanvaard. Daar zullen partijen zelf aanwezig moeten zijn en zal in elk geval het aangeklaagde lid, indien opgeroepen, moeten verschijnen op straffe van een tuchtmiddel. Daarentegen zal ingeval van een geschil enige soepelheid kunnen worden betracht. Veelal spelen hierbij civielrechtelijke aspecten een rol, waarbij de aanwezigheid van partijen zelf minder noodzakelijk kan zijn, tenzij bij de behandeling ook tuchtrechtelijke aspecten naar voren zouden komen. De commissie zou echter geen regelen willen stellen doch het aan de districtsraden willen overlaten de diverse belangen daarbij af te wegen.

4.3.6. *Regeling omtrent het apart horen.* In tegenstelling tot de Medische Tuchtwet is in het huishoudelijk reglement niet voorzien in de mogelijkheid klager en aangeklaagde buiten elkanders tegenwoordigheid te horen. Niettemin zal dit in enkele gevallen wenselijk zijn, met name in die gevallen waarin de patiënt zijn arts heeft aangeklaagd en niet vrijelijk durft te spreken in aanwezigheid van zijn arts. Anderzijds zal de arts wellicht de behoefte hebben bepaalde gegevens van medische aard te verstrekken, die hij voor de patiënt verborgen wil houden. De commissie acht het echter van zulk groot belang dat de rechtspraak niet ontardt in onderonsjes, dat zij een mogelijkheid daarvoor niet uitdrukkelijk in het reglement zou willen openen.

Ten aanzien van het horen van getuigen bepaalt artikel 647 H.R. dat aan partijen elke getuigenis wordt medegedeeld, dat op de uitspraak invloed kan hebben. De commissie wil voorstellen hieraan de zinsnede toe te voegen „tenzij bijzondere belangen van een partij zich daartegen verzetten, zulks ter beoordeling van de voorzitter van het rechtsprekend college”.

4.4. *Uitspraak.* De commissie wil bij dit punt slechts de aandacht vestigen op de wenselijkheid, zo niet de noodzaak, dat die leden van de raad die de zaak hebben behandeld, ook de uitspraak vaststellen. In de praktijk levert dit soms moeilijkheden op doordat vóór de uitspraak leden periodiek zijn afgetreden en anderen tot lid van de raad zijn gekozen.

Zoals reeds is vermeld onder punt 4.1.3. zal bij zaken, die een langdurige behandeling vereisen, soms een oplossing kunnen worden gevonden door de behandeling van de zaak te doen geschieden door 5 leden, opdat in elk geval ten minste 3 leden de uitspraak kunnen vaststellen. De voorkeur verdient echter in het huishoudelijk reglement de mogelijkheid te scheppen dat een lid, dat afgetreden is, toch medewerkt aan de uitspraak in een zaak, die behandeld is door hem vóór zijn aftreden.

5. TUCHTRECHTSPRAAK

In hoofdstuk 2.2. is betoogd dat een eigen tuchtrechtspreek in de omvang, waarin zij bestaat, een

groot goed is, maar dat deze rechtspraak dan ook moet voldoen aan de primaire eisen, die aan een goede rechtspleging moeten worden gesteld. Door een andere organisatie en werkwijze, waarvoor in de hoofdstukken 3 en 4 diverse voorstellen zijn gedaan, zal kunnen worden getracht dit nog meer dan thans te waarborgen.

Ten aanzien van de tuchtrechtspraak doen zich echter nog een aantal andere vraagstukken voor, die in het verleden twijfel of moeilijkheden hebben veroorzaakt.

5.1. *Het instituut van klager.* Ingevolge artikel 636 kan een klacht worden ingediend door degene die rechtstreeks is betrokken bij de zaak waarover wordt geklaagd. Het begrip „rechtstreeks betrokkene” is een niet geheel duidelijke term en lijkt een kleinere groep van personen te omvatten dan het begrip „rechtstreeks belanghebbende” dat voorkomt in de Medische Tuchtwet. De commissie is van mening dat, indien het gaat om een onderzoek naar iemands gedrag, de behoefte kan bestaan het begrip „rechtstreeks betrokkene” ruimer te interpreteren dan b.v. in de geschillenrechtspraak, waar het immers vooral gaat om het doen van een prestatie tegenover een ander.

Welke uitleg men overigens geeft aan het begrip „rechtstreeks betrokkene”, vast staat dat het reglement de klager als partij beschouwt, die moet worden gehoord, de uitspraak krijgt en tegen de uitspraak in hoger beroep kan gaan om welke reden dan ook. Bij het Medisch Tuchtrecht is dit anders; daar fungeert de klager voornamelijk als aanbrenger; hij krijgt ingeval van veroordeling van de aangeklaagde geen kennis van de uitspraak en kan dan ook tegen deze uitspraak niet in beroep komen. Deze regeling wordt echter vooral de laatste tijd als een bezwaar gevoeld; een wijziging daarvan is dan ook in voorbereiding.

De commissie heeft overwogen of ook in de rechtspraak der Maatschappij het instituut van klager als gelijke partij moet worden vervangen door het instituut van aanbrenger, wiens taak is afgelopen, indien hij de klacht te bevoegder plaatse heeft gedeponneerd.

Inderdaad lijkt het soms ongelukkig dat een klager alles hoort, de uitspraak krijgt en in beroep kan gaan. Het komt voor dat een klager de klacht onvoldoende gehonoreerd acht door een opgelegde berisping of waarschuwing, waarvan hij overigens geneigd zal zijn de betekenis te onderschatten en dat hij derhalve uitsluitend in verband met de strafmaat hoger beroep aantekent. Dit moge zo zijn, doch de commissie meent dat grotere bezwaren worden opgeroepen, indien de klager de uitspraak niet krijgt en geen beroepsrecht heeft. Hij immers is dikwijls de enige die aan de hand van de uitspraak kan beoordelen of rekening is gehouden met de feiten, welke hij heeft aangebracht. Bovendien acht de commissie het ook op grond van menselijke en psychologische overwegingen weinig aanvaardbaar, dat de klager in het ongewisse blijft omtrent de afloop van een zaak, welke hij zelf heeft aangebracht.

Tenslotte dient voor ogen te worden gehouden dat men, indien men de klager het recht ontnemt om in beroep te gaan, dan een andere persoon zal moeten aanwijzen, die het recht verkrijgt alle uitspraken te beoordelen en, indien daarvoor termen aanwezig worden geacht, in beroep te gaan. Dit zou moeten zijn een onafhankelijk persoon; hierbij zijn de gedachten van de commissie uitgegaan naar de voorzitter van het hoofdbestuur der Maatschappij of naar een bijzonderlijk daartoe benoemde commissaris. Alles afwegende is echter de eindconclusie van de commissie geworden dat de bestaande praktijk een dergelijke wijziging niet rechtvaardigt.

Hiervoren werd reeds opgemerkt dat alleen door een rechtstreeks betrokkene een klacht kan worden ingediend. De commissie is van mening dat een beslissing van een rechtsprekend college, dat een bepaalde klager niet rechtstreeks bij de zaak is betrokken, in een uitspraak moet worden vastgelegd, waartegen beroep kan worden ingesteld. Indien de Raad van Beroep de klager wel als rechtstreeks betrokkene beschouwt, zal terugverwijzing moeten plaatsvinden. In casu bepleit de commissie analoge toepassing van artikel 637, lid 3 H.R..

5.2. *Het klachtrecht van het hoofdbestuur.* Ingevolge artikel 636, lid 2, heeft het hoofdbestuur het recht een klacht in te dienen, ook indien het niet rechtstreeks is betrokken bij de zaak waarover wordt geklaagd. Tot heden heeft het hoofdbestuur slechts zelden van dit recht gebruik gemaakt. Hoewel het reglement dit niet uitdrukkelijk bepaalt, acht het hoofdbestuur zich in het algemeen alleen dan tot het indienen van een klacht geroepen, indien het een zaak betreft waarbij het algemeen belang is of de belangen van de Maatschappij zijn betrokken. Meer in het bijzonder zou men bij dit laatste kunnen denken aan gevallen, waarin de gewraakte handelingen niet gericht zijn jegens een bepaalde persoon maar jegens de gehele artsengemeenschap. De commissie heeft overwogen of de toepassing van het klachtrecht van het hoofdbestuur niet zou moeten worden verruimd. In hoofdstuk 2.5. heeft de commissie gewezen op het ontbreken binnen de Maatschappij van een instantie, die, zoals de inspecteur voor de volksgezondheid in het kader van de Medische Tuchtwet, een onbeperkte bevoegdheid heeft tot het indienen van een klacht naast eventuele rechtstreeks betrokkenen. Doordat een dergelijke instantie ontbreekt, kunnen de rechtsprekende organen niet afwachten of wellicht een rechtstreeks betrokkene een klacht wil indienen. Zij zullen een misstand, die hoe dan ook te hunner kennis is gekomen, uit eigen beweging moeten kunnen onderzoeken en behandelen. Aangezien bij de commissie aanvankelijk de vrees bestond dat deze combinatie van, wat men zou kunnen noemen, opsporing en rechtspraak in één hand toch wel gevaren inhield, is de gedachte naar voren gekomen aan het hoofdbestuur in overweging te geven, om over elke misstand, welke hem ter ore komt en waarover niet door anderen wordt geklaagd, zelf een klacht in te dienen. Hieraan lijken echter bezwaren verbonden. In de

eerste plaats zou het hoofdbestuur, wil althans sprake zijn van zinnige en gerechtvaardigde klachten, eerst de zaak zelf, zij het wellicht summier, willen onderzoeken, zich over de feiten enigszins een oordeel moeten vormen en tot de conclusie moeten komen dat het betrokken Maatschappij-lid correctie behoeft. Het is dan niet uitgesloten dat de rechtsprekende organen zich niet voldoende vrij zullen voelen om autonoom tot andere beslissingen te komen, waardoor wellicht een onjuiste beïnvloeding ontstaat van bestuurszijde op de rechtspraak. In de tweede plaats heeft het hoofdbestuur ter vervulling van zijn beleidstaak velerlei contacten met talrijke leden van de Maatschappij, waarbij uiteraard kennis kan worden genomen van minder juiste gedragingen, ook al geven die aan rechtstreeks betrokkenen geen aanleiding zelf een klacht in te dienen. Het zou kunnen zijn dat deze contacten minder inhoud krijgen, indien bij het individuele lid de vrees bestaat dat de in deze contacten naar voren komende feiten tegen hem kunnen worden gebruikt. Dit laatste geldt trouwens ook voor afdelingsbesturen.

Over al deze bezwaren zou kunnen worden heen-gestapt, indien de praktijk duidelijk een grote behoefte deed gevoelen aan een ruime opsporing en aanbrenging, omdat vele misstanden onbestraft zouden blijven. Van dit laatste is echter niet gebleken, mede omdat de afdelingsraden in het algemeen hun taak krachtens artikel 608 hebben verstaan. Om deze redenen is de commissie van oordeel dat het klacht-recht van het hoofdbestuur gehandhaafd moet blijven, doch geen ruimere toepassing behoeft te vinden.

Het is bovendien niet nodig, omdat het hoofdbestuur, evenals ieder ander, alle vrijheid heeft om een misstand te signaleren aan het betrokken rechtscollege, dat dan krachtens artikel 608 de zaak zelf zal onderzoeken. In deze constructie vormt het hoofdbestuur zich geen oordeel over de zaak, maar meldt alleen wat te zijner kennis is gekomen. Het hoofdbestuur behoort er zich niet mee te bemoeien hoe er recht wordt gesproken, wel dat er recht gesproken wordt. In gevallen dat de rechtscolleges weigeren recht te spreken, zullen bijzondere voorzieningen moeten worden getroffen, waarvoor zij verwezen naar hoofdstuk 8.4.

5.3. *Tuchtrechtelijke normen.* Artikel 653 kent zes laakbare gedragingen:

- a zich gedragen in strijd met de waardigheid van de geneeskundige stand;
- b ondermijning van het vertrouwen in de geneeskundige stand;
- c zich gedragen in strijd met de belangen van de geneeskundige stand of van de Maatschappij;
- d zich schuldig maken aan incollegiaal optreden;
- e de uitspraak in een geschil niet naleven;
- f een in het huishoudelijk reglement aan de gewone leden opgelegde verplichting niet zijn nagekomen.

De commissie heeft zich beraden over de vraag of deze normen uitbreiding, wijziging of beperking

zouden moeten ondergaan. In hoofdstuk 2.2. is reeds uiteengezet op welke gronden in 1952 de norm „ondermijning van het vertrouwen in de geneeskundige stand” is ingevoerd. De commissie acht deze gronden nog steeds juist. De commissie, geporteerd voor een goede rechtspleging binnen de Maatschappij, is ook geporteerd voor een ruime en soepele rechtspleging. Indien een rechtsprekend college van de Maatschappij een bepaalde handeling laakbaar acht, moet de veroordeling van deze laakbare handeling niet achterwege kunnen blijven door het ontbreken van precies ten aanzien van dit soort laakbaarheid geformuleerde normen, tenzij men de overige bestaande normen zo ruim zou willen interpreteren, dat daaronder alles kan worden gevangen. Liever dan deze laatste weg op te gaan, wil de commissie de beide onder a en b genoemde normen handhaven. Herhaald zij echter hetgeen de commissie te anderer plaatse reeds opmerkte, namelijk dat de rechtsprekende organen der Maatschappij wellicht meer dan voorheen zich enige beperking zouden kunnen opleggen indien eenzelfde klacht, stoeënd op ondermijning van het vertrouwen, zowel bij een tuchtcollege als bij een Maatschappij-orgaan wordt ingediend. Zijn er daarnaast ook typische verenigingsnormen overtreden, dan zal uiteraard de districtsraad de zaak volledig kunnen behandelen.

De normen vermeld onder c, d en e hebben de commissie geen aanleiding gegeven tot opmerkingen. De normen sub d en e zijn overigens pas in 1961 in het reglement opgenomen.

In verband met de onder f genoemde norm „een in het H.R. aan de gewone leden opgelegde verplichting niet zijn nagekomen” heeft de commissie zich in het bijzonder beraden over het instituut van *omschreven* verplichtingen. Artikel 23 van de Statuten bepaalt dat de Algemene Vergadering *omschreven* verplichtingen voor de gewone leden in het huishoudelijk reglement kan opnemen. Overtreding hiervan wordt gestraft met een der in artikel 653 vastgestelde tuchtmiddelen. De Algemene Vergadering kan bovendien aangeven, welke tuchtmiddelen moeten worden toegepast. Een *omschreven* verplichting onderscheidt zich dus van een gewone verplichting in deze zin, dat overtreding van een *omschreven* verplichting moet worden gestraft en dat overtreding van een gewone verplichting kan worden gestraft. In eerstgenoemd geval is dus het rechtsprekend orgaan ten bepaalt dat de Algemene Vergadering *omschreven* verplichting is dan ook met bijzondere waarborgen omgeven. Het instituut van *omschreven* verplichtingen is op basis van een commissie-rapport (M.C. 1958, blz. 293) in 1958 ingevoerd en diende tot vervanging van de tot dien bestaande z.g. bindende besluiten.

Het huishoudelijk reglement kent thans drie *omschreven* verplichtingen, te weten:

- de verplichting om niet zonder goedkeuring van het hoofdbestuur als behandelend geneeskundige mede te werken aan een niet door het hoofdbestuur

stuur erkend ziekenfonds of verzekeringsinstelling (artikel 117, lid 4).

- iedere geldelijke verplichting, die volgens een reglementsartikel is opgelegd (artikel 119, lid 1).
- de verplichting om te voldoen aan een uitnodiging tot verschijning (artikel 121, lid 2).

In de eerste twee gevallen bepaalt het huishoudelijk reglement tevens, welke tuchtmiddelen moeten worden toegepast.

Aangezien nog slechts korte tijd is verlopen sedert de invoering van omschreven verplichtingen en daarmee geen nare ervaringen zijn opgedaan, acht de commissie het niet opportuun dat thans opnieuw dit instituut aan de orde wordt gesteld. De commissie acht het in elk geval gelukkig dat maar zelden gebruik is gemaakt van de mogelijkheid van het opleggen van een omschreven verplichting, daar het in het algemeen minder gewenst is dat de rechtsprekende colleges in hun vrijheid van beslissen worden beperkt.

5.4. *Tuchtmiddelen.* In artikel 635 worden een 7-tal tuchtmiddelen genoemd, variërend van waarschuwing tot schrapping van het lidmaatschap. De zwaarste tuchtmiddelen kunnen alleen door de Raad van Beroep worden opgelegd, al dan niet op voorstel van het college in eerste aanleg.

De commissie wil in dit bestek alleen spreken over het tuchtmiddel: „boete van ten hoogste vijfduizend gulden”. Ook voorgaande commissies hebben zich over de vraag gebogen of principieel beschouwd een boete wel thuis hoort in de tuchtrechtspraak. De stringent gecodificeerde franse rechtspraak kent in elk geval de boete niet. In 1965 heeft een reglementscommissie voorgesteld de boete wel te handhaven, maar te verlagen van f 10.000,— tot f 1.000,—. De Algemene Vergadering heeft er, op voorstel van het hoofdbestuur, f 5.000,— van gemaakt. Hoewel het derhalve nog maar kort geleden is dat hierover ten principale is gesproken, heeft de commissie opnieuw haar gedachten hierover laten gaan. Aanleiding daartoe bestond in een recente discussie in de kring van het hoofdbestuur in verband met de vraag of de secretaris-penningmeester, en bij optreden in rechte het dagelijks bestuur, in alle gevallen en onder alle omstandigheden verplicht zijn te zorgen voor de inning der boetebedragen, ook al zouden daaraan wellicht ernstige consequenties zijn verbonden. Van de zijde der rechtsprekende colleges zal men geneigd zijn elke aarzeling bij de beantwoording van bovengenoemde vraag te beschouwen als een aanslag op de autonomie van de rechtspraak. Van bestuurszijde zal kunnen worden tegengeworpen dat de rechtspraak autonoom is en haar uitspraken voor de besturen onaantastbaar zijn, doch dat bij de executie van de uitspraken, welke aan de bestuursorganen is opgedragen, deze bestuursorganen ook een woordje mogen meespreken, zij het met de grootste reserve en eventueel onder allerlei waarborgen, niet in verband met de mérites van de zaak zelf, maar alleen met het oog op het algemene beleid van de Maatschappij.

Aangezien de commissie op dit punt geen eenstemmigheid kon bereiken en overigens vaststaat dat alleen de executie van het tuchtmiddel boete deze problematiek kan oproepen, leek het aanvankelijk de commissie verstandig toe de boete als tuchtmiddel te schrappen, mede gelet op de ten principale bestaande bedenkingen. Bij nader beraad is de commissie tot het oordeel gekomen dat de boete duidelijk in een behoefte voorziet, gelet ook op de mogelijkheid van voorwaardelijke toepassing van tuchtmiddelen. Een hoge boete acht de commissie echter minder juist. Indien een gedraging zo ernstig is dat deze zwaar moet worden bestraft, dient tot schorsing of schrapping te worden overgegaan. Voor gedragingen in de typische verenigings sfeer is een hoge boete evenmin op zijn plaats. De commissie wil derhalve opnieuw pleiten voor verlaging van de maximum-boete tot f 1.000,—.

5.5 *Herstel van gedaan onrecht.* Indien bij de behandeling van een klacht blijkt dat de klagende partij door een gedraging van de andere partij onrecht heeft geleden, kan de raad in zijn uitspraak een tot deze laatste gerichte aanbeveling opnemen, dit onrecht op een door de raad aangegeven wijze te herstellen, met uitnodiging van beide partijen om binnen een door de raad te bepalen termijn te berichten, of de aanbeveling is opgevolgd. Bij niet-opvolging daarvan overweegt de raad, of deswege artikel 653 moet worden toegepast. Aldus artikel 651.

Dit artikel is in 1961 nog gewijzigd door uitdrukkelijk te vermelden dat deze bepaling alleen in klachtzaken kan worden toegepast. Bij geschillen immers kan het bindend advies de oplossing geven. Voorts is in dit artikel het woord „opdracht” vervangen door „aanbeveling”, met als sanctie een van de tuchtmiddelen van artikel 653. Hoewel door de wijzigingen van 1961 de complicaties, die artikel 653 zou kunnen opwerpen, wel zijn verminderd, zijn er toch nog enkele vraagpunten, voornamelijk van juridische aard. Met name gaat het om de relatie van dit artikel tot de geschillenrechtspraak. In hoofdstuk 6 zal uitvoerig worden betoogd wie toegang heeft tot de geschillenrechtspraak en wat het onderwerp van een geschil kan zijn. Gesteld werd reeds dat de uitspraak in een geschil de kracht heeft van een bindend advies, waarvan aan de rechter een executoriale titel kan worden gevraagd. Ten aanzien van een „aanbeveling” is dit zeker niet het geval.

De volgende vraagpunten doen zich nu voor:

- moet herstel van onrecht gevraagd worden door de klagende partij?
- kan het herstel worden aanbevolen jegens iedere klager of alleen jegens die klager, die dat herstel ook had kunnen vragen door een geschil aanhangig te maken? Dit laatste wil dus zeggen:
 - a indien hij tot de arts in een rechtsbetrekking staat,
 - b indien het onrecht voortvloeit uit een handelen of nalaten betrekking hebbende op de uitoefening

ning der geneeskunst of daarmede samenhangend (artikel 607).

In de praktijk is blijkbaar lang niet altijd duidelijk wat de „klager” wil, tuchtrechtelijke veroordeling of bindend advies in een geschil. Deze situatie wordt er alleen maar onduidelijker op wanneer iemand, die met een klacht is begonnen, toch herstel van onrecht kan krijgen, gesanctioneerd door tuchtrechtelijke maatregelen, ook al zou hij geen geschil in de zin van het H.R. aanhangig kunnen maken.

Niettemin voorziet naar het oordeel van de commissie artikel 651 in een behoefte. Deze behoefte komt in het kort hierop neer: in de praktijk wordt het billijk gevonden ten gunste van iemand die een klacht heeft ingediend, maar die een geschil had kunnen beginnen, in de uitspraak op te nemen dat de raad van oordeel is dat een bepaald geleden onrecht moet worden hersteld.

Wanneer men om deze redenen prijs stelt op behoud van het artikel, verdient het aanbeveling daarin in elk geval tot uitdrukking te brengen dat herstel van onrecht alleen kan worden aanbevolen, indien dezelfde zaak ook als een geschil aanhangig had kunnen worden gemaakt. Voorts is de commissie van oordeel dat een aanbeveling tot herstel moet worden gevraagd en niet ambtshalve moet worden gegeven, al kan uiteraard een suggestie worden gedaan.

Overigens moge te dezer plaatse nog eens opnieuw aandacht worden gevraagd voor de opmerking in hoofdstuk 4.3., dat meer dan voorheen bezinning dient plaats te vinden over het karakter van de zaak en dat in de uitspraak expliciet moet worden vermeld of de zaak als klacht of geschil is behandeld.

6. GESCHILLENRECHTSPRAAK

In diverse hoofdstukken (2.3., 4.3.4. en 5.5.) zijn enkele aspecten van de geschillenrechtspraak reeds behandeld. Hernieuwde kennisneming van 4.3.4., waarin de voor een geschil geldende criteria zijn genoemd, zal van belang kunnen zijn voor een goed begrip van de hierna te behandelen aspecten.

6.1. *Toegang tot de geschillenrechtspraak.* In het betoog onder punt 5.1. kwam reeds naar voren dat het wenselijk is het begrip „rechtstreeks betrokkene” in artikel 636 bij geschillen minder ruim te interpreteren dan bij klachten. In elk geval is nodig dat tussen geschil hebbende partijen een rechtsbetrekking bestaat. Van een rechtsbetrekking kan alleen worden gesproken wanneer er een rechtsbron bestaat, waaruit voor partijen bepaalde rechten en verplichtingen voortvloeien. Een rechtsbron in deze zin kan zijn: a) een contractuele verhouding, b) de wet, met name in het geval van een onrechtmatige daad, c) het groeps- en verenigingsrecht. Waar een dergelijke rechtsbron ontbreekt, zal niet van een geschil kunnen worden gesproken omdat het rechtsprekend college dan geen objectieve norm ter beschikking staat op grond waarvan het kan komen tot een vaststelling van de rechten en verplichtingen van partijen.

De geschillenrechtspraak van de Maatschappij zal

dan ook geen rol kunnen spelen bij allerlei beleids- geschillen, bijvoorbeeld over de uitbreiding van het beddenaantal in een ziekenhuis of over de voor een patiënt meest wenselijke behandeling. Bij dit soort gevallen is er immers geen sprake van een rechts- plicht aan de ene kant en van een rechtsbevoegdheid aan de andere kant. Men kan niet per definitie zeg- gen wie in zijn recht staat. Als men wenst dat een derde zich uitsprekt over een beleidsconflict, zal men dit in een aparte afspraak moeten overeenko- men. De geschillenrechtspraak kan alleen een bindend advies geven in die gevallen, waarin het gaat om het vaststellen van rechten en verplichtingen. In het geval van een rechtsbetrekking zijn er bepaalde normen aan de hand waarvan men zijn oordeel kan uitspreken. Dergelijke normen zijn er in het algemeen niet in de beleids sfeer.

De commissie heeft zich de vraag gesteld of ook in de gevallen, waarin wel een rechtsbetrekking be- staat met een lid der Maatschappij, elk geschil daar- over aan de rechtsprekende organen der Maatschap- pij ter verkrijging van bindend advies moet kunnen worden voorgelegd. Geschillen met een medelid en geschillen tussen arts en patiënt roepen geen twijfel op. Zij zijn bij uitstek geëigend door de rechtspre- kende colleges te worden beoordeeld. Hoe echter met geschillen, die zijn gerezen tussen een lid der Maatschappij en een ziekenhuis, een ziekenfonds of bij hem in dienst zijnd personeel? Al naar gelang de collectivering verder gaat, ontstaan allerlei nieuwe rechtsbetrekkingen.

De commissie is van oordeel dat de grenzen van de mogelijkheden van de Maatschappij-geschillen- rechtspraak zeker in het oog moeten worden gevat. Zij heeft overwogen of een beperking moet worden gezocht in de kring van personen, die een geschil kunnen aanbrengen. De commissie meent echter dat een wijze rechter de beperking reeds zal kunnen vinden in de aard of het onderwerp van het geschil. Atrikel 607 H.R. bepaalt immers dat de geschillen betrekking moeten hebben op de uitoefening van de geneeskunst of daarmede samenhangen.

Een punt terzijde is nog dat soms het rechtspre- kende college in een contract tussen een lid der Maatschappij en een ander dan een medelid of pa- tiënt als arbitragecollege wordt aangewezen. In dit geval moet de raad de vrijheid hebben deze benoe- ming te aanvaarden. De commissie zou overigens liever zien dat de raad niet zelf als arbiter wordt aangewezen, doch als het college dat de arbiters benoemt.

6.2. *Verhouding tot het gewone recht.* Anders dan bij de tuchtrechtspraak, die immers een zelfstandig bestaan heeft, zodat behandeling van een zaak kan geschieden zowel door de interne rechtspraak der Maatschappij als door het medisch tuchtcollege of de gewone rechter met alle kansen op verschillende uitspraken, heeft de geschillenrechtspraak duidelijk invloed op het gewone recht en ondergaat zij de invloed daarvan. Bij de geschillenrechtspraak worden immers bij bindend advies de rechten en verplich-

tingen van partijen tegenover elkaar vastgesteld. De gewone rechter kan daarna, indien het geschil aan hem wordt voorgelegd, aan dit bindend advies niet voorbijgaan. Anderzijds kan de eigen geschillen-rechtspraak niets meer doen, als de gewone rechter in de zaak reeds uitspraak heeft gedaan.

De commissie heeft onder ogen gezien of men voor de leden der Maatschappij zou moeten bepalen dat deze zich uitsluitend tot de eigen rechtspraak mogen wenden. Zij heeft echter gemeend van een dergelijke bepaling nadrukkelijk te moeten afzien, omdat de eigen rechtspraak dan te hoog zou springen. De commissie pleit voor handhaving van de huidige situatie, waarbij degene, die een geschil wil aanbrengen, een keuze kan doen tussen de gewone rechter en de Maatschappij-rechter. De andere partij is dan echter aan die keuze gebonden.

6.3. *Verplichting tot onderwerping aan de geschillenrechtspraak.* De commissie heeft zich langdurig beraden over de thans bestaande regeling, waarbij men krachtens zijn lidmaatschap verplicht is zich te onderwerpen aan de uitspraken in geschillen, welke rechtsprekende colleges hebben gedaan ten verzoeken van de andere partij in het geschil. Juist omdat de uitspraken in geschillen zulke grote juridische consequenties kunnen hebben, heeft de commissie aanvankelijk zwaar getild aan het bezwaar dat niet ieder, die lid wordt van de Maatschappij, zich realiseert welke verplichting hij of zij in dit opzicht eigenlijk aanvaardt.

Het alternatief zou echter zijn dat partijen telkens van geval tot geval zouden moeten overeenkomen hun geschil voor te leggen aan de rechtsprekende organen en zich naar de uitspraken te voegen. De commissie is ervan overtuigd dat dit zo zelden zal gebeuren, dat men door een dergelijke regeling elke betekenis aan de geschillenrechtspraak zou ontnemen. De geschillenrechtspraak krachtens de medische tuchtwet is mede daardoor niet tot ontwikkeling gekomen. Reeds om die reden wil de commissie van deze gedachtengang afstappen. Bovendien is zij tot het besef gekomen dat het nooit een bezwaar mag zijn, ja zelfs als een voordeel moet worden gezien dat over zaken betreffende de uitoefening der geneeskunst zal worden geoordeeld door collegae, die ten aanzien van deze zaken toch als bij uitstek deskundigen moeten worden aangemerkt.

Wel is de commissie van oordeel dat niet zo versluierd als thans uit het reglement moet blijken, dat men krachtens zijn lidmaatschap gehouden is zich te onderwerpen aan de geschillenrechtspraak. Deze gehoudenheid wordt namelijk afgeleid uit artikel 635, volgens welk artikel een niet-lid een verklaring moet afgeven met de uitspraak genoeg te zullen nemen. A contrario acht men het lid zelf reeds uit hoofde van zijn lidmaatschap verplicht de uitspraak te aanvaarden. De commissie acht dit echter minder gewenst. Zij meent dat deze gehoudenheid expliciet in het huishoudelijk reglement moet worden uitgesproken.

6.4. *Onderzoek naar tuchtrechtelijke aspecten bij*

geschillen. Naar geldend recht plegen de rechtsprekende colleges, indien zij bij de behandeling van een geschil feiten ontmoeten, die tuchtelementen bevatten, daarnaar op grond van artikel 608 een onderzoek in te stellen en eventueel een tuchtmiddel op te leggen. Aangezien het huishoudelijk reglement hieromtrent niets bepaalt, wekt dit in de praktijk wel eens misnoegen op, omdat een partij, menende slechts een zakelijk geschil te hebben, waarbij zij wellicht in het gelijk wordt gesteld, zich bovendien nog een tuchtmiddel ziet opgelegd.

De commissie is ervoor geporteerd de mogelijkheid van een onderzoek naar tuchtelementen in onze rechtspraak te handhaven, maar dan wel een expliciete bepaling hieromtrent in het huishoudelijk reglement op te nemen, zoals in artikel 108 van het medisch tuchtrecht. Bepaald zal derhalve moeten worden dat, indien tijdens de behandeling van een geschil feiten of omstandigheden bekend worden, welke grond opleveren voor het vermoeden dat een lid zich heeft schuldig gemaakt aan een laakbare gedraging, naar die feiten en omstandigheden een nader onderzoek wordt ingesteld.

De commissie ontveinst zich niet dat hier sprake is van een tere kwestie. Zij spreekt de hoop uit dat deze regeling met wijsheid en takt zal worden gehanteerd.

Overigens acht de commissie het noodzakelijk dat een gescheiden behandeling van de tuchtrechtelijke aspecten plaatsvindt, gescheiden dus van het geschil zelf. Deze behandeling moet zijn neerslag vinden in een aparte uitspraak, die uitsluitend op het tuchtrechtelijke betrekking heeft.

7. DE OPHEFFING VAN DE AFDELINGSRADEN

Aan de afdelingsraden zijn in het huishoudelijk reglement nog meer taken opgedragen dan de reeds besproken taken: algemeen toezicht, bemiddeling en rechtspraak. Bij vervanging van de afdelingsraden door districtsraden zal ook voor deze andere taken een regeling moeten worden getroffen. Op een tweetal van deze taken wordt hieronder nader ingegaan.

7.1. *Bestudering van sociaal-geneeskundige vraagstukken.* Artikel 609 bepaalt hieromtrent: „De afdelingsraden bestuderen de sociaal-geneeskundige vraagstukken en houden hun aandacht gevestigd op de verhouding van geneeskundigen onderling en tot derden. Zo dikwijls het hun nodig voorkomt, geven zij van de uitkomsten van hun onderzoek aan het bestuur der afdeling kennis en doen zij daaromtrent voorstellen aan genoemd bestuur.”

Dit artikel — daterend vanaf de invoering der interne rechtspraak — heeft in de loop der jaren veel van zijn betekenis verloren, nu immers de bestudering van zodanige vraagstukken vooral bij de centrale organen is komen te berusten. Bovendien zijn op het gebied van het gezondheidsbeleid ook andere instanties naar voren gekomen, die zich bezighouden met de bestudering van sociaal-geneeskundige vraagstukken. Te denken valt aan de Algemene Nederlandse Vereniging voor Sociale Geneeskunde, de

kruisorganisaties en de eigen maatschappelijke verenigingen.

De commissie is van mening dat deze taak niet moet worden overgedragen aan de districtsraden, ten eerste omdat er geen behoefte aan is, ten tweede omdat men zich kan afvragen of het vaststellen van een standpunt in dergelijke vraagstukken in abstracto wel tot de taak van de rechtsprekende colleges behoort. Wel zullen uiteraard de raden incidentele sociaal-geneeskundige kwesties, die aan hen in de vorm van een klacht of geschil worden voorgelegd, in behandeling moeten nemen.

7.2. Toezicht op het ter goedkeuring voorleggen van samenwerkingscontracten. Ingevolge artikel 704 H.R. dienen associaties en andere vormen van gezamenlijke uitoefening van de praktijk ter goedkeuring aan het dagelijks bestuur te worden voorgelegd. De afdelingsraden zijn ingevolge het laatste lid belast met het toezicht op de naleving van deze verplichting tot het vragen van goedkeuring.

Het effect van deze bepaling omtrent het toezicht is, naar de commissie heeft vernomen, in de praktijk gering geweest. Verwacht mag worden dat bij toedeling van deze taak aan districtsraden evenmin het toezicht werkelijke betekenis zal krijgen.

Toch meent de commissie dat dit toezicht niet kan worden gemist. Zij geeft dan ook in overweging deze taak uitdrukkelijk toe te kennen aan de afdelingsbesturen, die dan het recht hebben, indien zij constateren dat contracten niet ter goedkeuring worden voorgelegd, daarvan kennis te geven aan de districtsraden. Een klachtrecht voor de afdelingsbesturen gaat te ver; de districtsraad zal ex art. 608 kunnen optreden.

8. RAAD VAN BEROEP

De commissie heeft het ook tot haar taak gerekend de Raad van Beroep aan de orde te stellen. Daartoe was temeer aanleiding, omdat in diverse voorstellen tot aanvulling en verbetering van de procesregels aan de Raad van Beroep een ruimere taak wordt toebedacht. Mede met het oog hierop is ook de samenstelling van de Raad ter sprake gekomen.

8.1. Samenstelling. De discussies over de vraag of naar een ruimere inschakeling van juristen in de Maatschappij-rechtspraak zou moeten worden gestreefd (zie punt 3.5.), zijn ook gevoerd in verband met de samenstelling van de Raad van Beroep. De Raad bestaat thans uit vijf leden, allen medici, terwijl als adjunct-secretaris optreedt een jurist, die na overleg met de Raad door het hoofdbestuur wordt benoemd. Naar van de zijde van de Raad aan de commissie is medegedeeld, pleegt de adjunct-secretaris in alle opzichten gewoon mee te doen aan de vaststelling van de uitspraak.

Hoewel de thans bestaande regeling tot genoegen van de Raad van Beroep heeft gewerkt en ook buiten de Raad geen stemmen zijn opgegaan, die twijfel oproepen over de voortreffelijke wijze waarop de Raad

ook in juridisch opzicht zijn werkzaamheden heeft verricht, heeft de commissie toch willen overwegen of niet het moment is gekomen een zwaarder accent te verlenen aan de inschakeling van juristen bij de Raad van Beroep. De commissie ziet ten deze ook een duidelijk verschil met de districtsraden. In beroepszaken immers zijn de juridische aspecten veel groter. Er ligt een uitspraak, waarmede iemand niet akkoord is, hetzij omdat naar zijn oordeel het bewijs niet is geleverd, hetzij omdat naar zijn oordeel bij de strafbepaling niet voldoende rekening is gehouden met bijzondere omstandigheden, hetzij omdat er vormvoorschriften zijn overtreden enz., enz. De Raad van Beroep heeft niet alleen met feiten te maken maar ook met het oordeel van anderen over deze feiten. Daarbij kan de mening van een jurist niet worden gemist, hetgeen de praktijk ook wel heeft aangevoeld. Nu dit zo is en bovendien de Maatschappij-rechtspraak, ook in eerste aanleg, al vertrouwd is geworden met de inschakeling van juristen, acht de commissie een bevestiging daarvan gewenst in de vorm van de benoeming van een jurist tot volwaardig lid van de Raad van Beroep met volledig stemrecht. In deze opzet blijven de medici gekozen worden door de Algemene Vergadering en wordt de jurist benoemd door het hoofdbestuur, al dan niet voor een bepaalde periode. De mogelijkheid moet blijven bestaan dat naast de jurist als lid een andere jurist als adjunct-secretaris optreedt. Laatstgenoemde functie zal dan wellicht niet de betekenis kunnen krijgen die deze thans heeft.

De commissie acht een benoeming van een jurist tot volwaardig lid van de Raad van Beroep ook op andere grond te verdedigen. Het kan steun geven aan de opvatting dat binnen de Raad een objectieve meningsvorming tot stand komt, waarbij niet alleen het oordeel van vakgenoten doorslaggevend is. De commissie acht het wel gewenst dat de voorzitter van de Raad van Beroep een medicus is, dus komt uit de gekozen leden. Overigens acht de commissie het niet ondenkbaar dat de ontwikkeling zal gaan in de richting van een grotere juridische bezetting; deze ontwikkeling wil de commissie echter niet forceren.

Gelet op de motieven, welke de commissie hebben geleid tot het voorstel de districtsraden te doen bestaan uit negen leden teneinde naast enkele leden voor voorbereidend onderzoek of bemiddeling voldoende leden beschikbaar te hebben voor de behandeling van de zaak zelf, acht de commissie het gewenst het aantal leden van de Raad van Beroep te brengen op zeven. Het is dan niet nodig dat alle zeven leden elke zaak van het begin tot het einde meemaken; ook de Raad van Beroep zal kamers ad hoc kunnen aanwijzen, bestaande uit vijf leden, waaronder in elk geval het lid-jurist. Een overeenkomstige regeling als het huidige artikel 619 verdient daarbij aanbeveling. In deze opzet is geen behoefte aan plaatsvervangende leden van de Raad van Beroep, waardoor bovendien geschrapt kan worden het minder gelukkige artikel 314, lid 4, bepalende dat het dagelijks bestuur telken jare drie oud-leden van de

Raad van Beroep of van het hoofdbestuur aanwijst als plaatsvervangende leden van die Raad.

8.2. *Bevoegdheden van de Raad.* De belangrijkste taak van de Raad van Beroep is uiteraard de behandeling van beroepszaken. Deze taak zelf zal nog enige uitbreiding kunnen ondergaan door de voorstellen, welke de commissie in de hiernavolgende onderdelen van dit hoofdstuk zal doen.

Naast deze taak wordt de Raad van Beroep op vele plaatsen in het reglement te hulp geroepen voor geheel andere doeleinden. Ingevolge artikel 627 adviseert de Raad van Beroep het hoofdbestuur zo vaak als dit door het hoofdbestuur wordt verlangd en in het bijzonder in de gevallen bedoeld in de artikelen 9, 13 en 318. In laatstgenoemde gevallen gaat het om maatregelen welke het hoofdbestuur zich voorneemt te treffen, indien een afdeling enz. handelt in strijd met statuten, reglement of besluiten (artikel 9), indien het gaat om klachten en geschillen, betrekking hebbende op het niet-nakomen van bepalingen in statuten of in het huishoudelijk reglement door organen van de Maatschappij in hun functie (artikel 13), en indien het gaat om geschillen met betrekking tot de uitlegging van het huishoudelijk reglement en om gevallen, waarin in dit reglement niet is voorzien (artikel 318). Terloops wil de commissie opmerken dat in zaken van rechtspraak de Raad van Beroep zelf het huishoudelijk reglement dient te interpreteren en dit niet moet vragen aan het hoofdbestuur. De Raad van Beroep treedt ook op als adviesinstantie voor de Algemene Vergadering, aan wie de beslissing is opgedragen van alle geschillen met het hoofdbestuur (artikel 419). De Raad van Beroep treedt ook naar voren bij de vaststelling door het hoofdbestuur van een instructie voor de secretaris-penningmeester en de secretarissen (artikel 320 j° 327) en moet voorts een aan deze functionarissen gegeven ontslag billijken (artikel 321 j° 328). Tenslotte wordt de Raad van Beroep nog vermeld in artikel 218 als een van de instanties, waaraan de besturen van de afdelingen verplicht zijn alle gevraagde inlichtingen te verstrekken.

De commissie is van oordeel dat deze taken zeer wel aan de Raad van Beroep kunnen blijven toevertrouwd. In alle hiervorengenoemde gevallen gaat het toch omtrent de interpretatie en toepassing van reglementaire bepalingen, omtrent de oplossing van geschillen, zij het in de beleidssfeer, om de afweging van tegenstrijdige belangen, kortom de Raad van Beroep kan daarbij al zijn kennis en ervaring inbrengen welke hij op zijn eigenlijke terrein, de rechtspraak, heeft verkregen. Juist de inschakeling van de Raad van Beroep zal de beleidscolleges kunnen leiden tot wijze en rechtvaardige beslissingen.

De commissie wil gaarne nog aandacht vragen voor een taak, welke met zovele woorden is toebedeeld aan de voorzitter van de Raad van Beroep. Ingevolge artikel 628 is hij gehouden de Algemene Vergaderingen en de vergaderingen van het hoofdbestuur bij te wonen. In de H.B.-vergaderingen heeft hij een adviserende stem, heeft hij het recht mede-

delingen te doen over door de Raad behandelde zaken en is hij, voor zover zijn verplichting tot geheimhouding hem dit toelaat, gehouden verlangde inlichtingen te verstrekken. In 1961 is bovenstaande redactie tot stand gekomen om duidelijker tot uitdrukking te brengen dat het aan de voorzitter van de Raad van Beroep in verband met de bijzondere aard van zijn functie moet worden overgelaten om te bepalen, wat hij over behandelde zaken al dan niet kan mededelen. De commissie heeft vernomen dat vaak een voorzitter van de Raad van Beroep aarzelt over bepaalde zaken mededelingen te doen, omdat de neiging kan ontstaan bij het hoofdbestuur de zaak zelve in discussie te nemen. De voorzitter van de Raad van Beroep kan daardoor het gevoel krijgen ter verantwoording te worden geroepen. De commissie heeft voor dit aspect open oog. Niettemin acht zij het van grote betekenis dat het hoofdbestuur op de hoogte is van de grote problemen welke zich in de rechtspraak voordoen. Het mag het hoofdbestuur niet gaan om de concrete zaak, waarover een mededeling wordt gedaan, maar om de algemene problematiek, die aan de zaak ten grondslag ligt. Enkele in de laatste tijd verschenen nota's van de voorzitter van de Raad van Beroep over algemene problemen hebben in het hoofdbestuur grote aandacht gekregen. De commissie wil dan ook gaarne dit artikel handhaven, waarbij aan de Raad van Beroep nog eens ter overweging kan worden gegeven zich er over te beraden hoe een zo groot mogelijke inhoud daaraan kan worden gegeven. De Raad van Beroep zal daarbij tevens in beschouwing moeten nemen artikel 625, luidende „Indien de Raad van Beroep heeft te beslissen in een zaak die naar zijn oordeel de algemene belangen der Maatschappij raakt, zal hij geen uitspraak doen zonder de mening van het hoofdbestuur te hebben vernomen, waarvan in de uitspraak aantekening moet worden gemaakt". De laatste zinsnede betekent alleen, dat het hoofdbestuur is gehoord. De mening zelf van het hoofdbestuur wordt echter niet bekend gemaakt. Niettemin acht de commissie het gewenst dat dit zoveel mogelijk gebeurt, zij het ter beoordeling van de Raad van Beroep zelf. Het is de commissie overigens bekend dat slechts hoogst zelden de Raad van Beroep dit artikel toepast. Het moge juist zijn dat de bestuurscolleges zich niet moeten bemoeien met de rechtspraak in concrete gevallen, het is anderzijds noodzakelijk voor de Raad op de hoogte te zijn van de opvattingen die over bepaalde algemene zaken in de bestuurscolleges bestaan.

8.3. *Terugverwijzing.* Bij behandeling van een zaak in beroep zal de Raad van Beroep kunnen blijken dat een bepaald aspect door het college in eerste aanleg niet is behandeld. Met name kan hierbij worden gedacht aan het geval dat het college in eerste aanleg bij de behandeling van geschillen niet de daarin verborgen tuchtelementen heeft behandeld. Het is meer dan eens voorgekomen dat bij hoger beroep op de uitspraak in het geschil de Raad van Beroep deze tuchtelementen wel constateert en des-

wege een tuchtmiddel oplegt. De Raad is immers bevoegd ingevolge artikel 621 de uitspraak van een afdelingsraad naar eigen inzicht aan te vullen en naar eigen inzicht opnieuw recht te doen.

Het bezwaar van een dergelijke procedure is dat betrokkene, voor wat het tuchtrechtelijk deel betreft, slechts door één instantie wordt berecht; de uitspraak van de Raad van Beroep is immers verder onaantastbaar. Het zou de voorkeur hebben verdiend indien in dergelijke gevallen de Raad van Beroep de bevoegdheid zou hebben gehad de zaak terug te verwijzen naar het college in eerste aanleg of te verwijzen naar een andere afdelingsraad met opdracht ook de tuchtrechtelijke aspecten te onderzoeken en te behandelen. Van de daaruit resulterende uitspraak zou dan weer beroep kunnen worden ingesteld bij de Raad van Beroep.

De commissie acht het van groot belang dat deze mogelijkheid van terugverwijzing of verwijzing in het reglement wordt geopend. Het komt de commissie voor dat deze terugverwijzing en verwijzing alleen zal kunnen geschieden indien een bepaald aspect niet is behandeld. Indien de Raad van Beroep tijdens de behandeling in beroep tot het oordeel komt dat weliswaar niet is vergeten een bepaald aspect te behandelen maar dat de zaak gewoonweg niet goed is behandeld, zal uiteraard terugverwijzing of verwijzing niet kunnen geschieden. De Raad zal dan krachtens artikel 621 zelf recht moeten doen. Stringente bepalingen hieromtrent zal de commissie overigens in het reglement niet willen opnemen. Volstaan moet worden met de bepaling dat de Raad de zaak kan terugverwijzen naar het college in eerste aanleg of verwijzen naar een ander college, waarbij het gebruik van het woord „kan” aanduidt dat de Raad een grote vrijheid heeft om te beslissen de zaak terug te verwijzen of aan zich te houden.

8.4. Rechtsweigerig. Het zal kunnen voorkomen dat een college in eerste aanleg een bij hem ingediende klacht of aanhangig gemaakt geschil niet behandelt, althans niet tot een uitspraak komt. Het kan ook voorkomen dat het college, hoewel hem feiten bekend worden die het vermoeden opleveren dat een lid zich heeft schuldig gemaakt aan een laakbare gedraging, nalaat op grond van artikel 608 de zaak te onderzoeken en te behandelen. Men zou in deze gevallen kunnen spreken van rechtsweigerig.

Volgens de huidige bepalingen van het reglement heeft men niet de mogelijkheid tegen een nalatige afdelingsraad op te treden. Weliswaar zal de Raad van Beroep, indien hem dit bekend wordt, uit eigen beweging het betrokken college op diens nalatigheid willen attenderen, doch voldoende waarborg dat de zaak dan ook behandeld wordt, is er niet. Hoewel de verwachting mag bestaan dat bij het instituut van districtsraden en door de verbetering van het procesrecht gevallen als bovengenoemd nauwelijks nog zullen voorkomen, acht de commissie het toch gewenst dat aan de Raad van Beroep het recht wordt gegeven een districtsraad op te dragen uitspraak te doen. Indien dan toch behandeling niet plaatsvindt,

zal de Raad van Beroep zelf uitspraak kunnen doen. Eén instantie is altijd nog beter dan geen instantie. Hoe de Raad van Beroep kennis krijgt van het feit dat een bepaalde zaak niet wordt onderzocht of behandeld, is hierbij irrelevant.

8.5. Correctie op uitspraken, waartegen geen beroep is ingesteld. De commissie heeft in verband met de hiervoren behandelde problematiek ook nog de vraag onder ogen gezien of voorzieningen dienen te worden getroffen ten aanzien van uitspraken, waartegen geen beroep wordt ingesteld, maar die niettemin fouten vertonen. Artikel 655, lid 3 van het huishoudelijk reglement bepaalt te dien aanzien dat, indien een uitspraak van een afdelingsraad, tegen welke geen hoger beroep is ingesteld, naar de mening van de Raad van Beroep, ernstige reglementaire onjuistheden of omissies bevat, de Raad verplicht is de betrokken afdelingsraad hierop te wijzen. Tot wijziging van de uitspraak kan dit echter niet leiden.

Aanvankelijk leek dit de commissie een omissie in onze rechtspraak en heeft zij overwogen of niet aan een bepaalde persoon het recht zou moeten worden gegeven alle uitspraken op hun merites te toetsen en, indien een uitspraak naar zijn oordeel niet juist is, althans in formele zin, daartegen beroep aan te tekenen. In hoofdstuk 5.1. heeft de commissie reeds op deze problematiek gewezen. Een dergelijk stelsel leek de commissie na ampel beraad toch minder juist. De behoefte daaraan is in de praktijk niet duidelijk gebleken. Volstaan zal derhalve kunnen worden met handhaving van voornoemd artikel 655, lid 3.

8.6. Publikaties. Bekendmaking van een uitspraak kan geschieden als bijkomend tuchtmiddel (artikel 653, lid 1 sub e), waarbij de naam van de betrokken arts wordt vermeld, dan wel ter voorlichting (artikel 661, lid 3) waarbij de namen worden weggelaten. Omtrent deze laatste mogelijkheid wil de commissie gaarne enkele opmerkingen maken.

De letterlijke tekst van artikel 661 luidt: „Indien de Raad van Beroep meent, dat naar aanleiding van een uitspraak met het oog op haar belang een bekendmaking dient plaats te vinden met weglating van namen en van al hetgeen verder tot aanwijzing van bepaalde personen zou kunnen leiden, legt hij de tekst aan het hoofdbestuur voor, dat over de bekendmaking beslist”. In 1961 is deze redactie gekozen om duidelijker het verschil tot uitdrukking te brengen met een publikatie welke het karakter heeft van bijkomend tuchtmiddel. Een publikatie in de zin van voorlichting aan de leden werd een zaak van beleid geacht, zodat de beslissing daarover bij het hoofdbestuur moet blijven liggen.

Van de mogelijkheid van publikatie ter voorlichting heeft de Raad van Beroep slechts zelden gebruik gemaakt. Publikatie van uitspraken van de colleges in eerste aanleg geschiedt in het geheel niet. Dit heeft tot gevolg dat jurisprudentie niet bekend is. Dit is niet alleen voor de leden van de Maatschappij, maar ook voor de colleges in eerste aanleg een groot gemis.

De commissie heeft kennis genomen van de wijze

waarop publikatie van jurisprudentie plaats vindt bij de gewone rechtspraak en bij de tuchtrechtspraak van de advocaten. De bevindingen hieromtrent hebben haar tot het oordeel geleid dat het mogelijk moet zijn ook in de Maatschappij te komen tot een regelmatige publikatie van uitspraken, uiteraard met weglating van alle namen en feiten, die kunnen leiden tot bekendmaking van partijen. In het Advocatenblad worden in de regel alleen uitspraken opgenomen van oudere datum. Een zelfde regel zou ook hier kunnen gelden. De mogelijkheid zou tevens bestaan bepaalde uitspraken te annoteren.

De commissie meent dat het niet op de weg ligt van de Raad van Beroep deze rubriek „rechtspraak” in Medisch Contact te verzorgen. Zeer wel acht de commissie het mogelijk en verantwoord dat een jurist op het bureau van de Maatschappij met deze taak wordt belast en daartoe alle uitspraken krijgt onder bijzondere geheimhouding. Hoewel de nadere uitwerking hiervan enige zorg zal eisen, lijkt de commissie de gedachte als zodanig geheel verantwoord.

9. SAMENVATTING

De commissie herziening rechtspraak heeft zich uitvoerig beraden over de grondslagen van de Maatschappij-rechtspraak. Zij is daarbij tot het oordeel gekomen dat deze rechtspraak, zowel de tucht- als de geschillenrechtspraak, behouden dient te blijven naast de rechtspraak ingevolge de Medische Tucht-wet. Het verdient wel aanbeveling bij de toepassing van de interne rechtspraak rekening te houden met de behandeling van zaken krachtens genoemde wet.

Overigens hebben de beraadslagingen in de commissie er toe geleid dat vele punten die onzeker waren, thans duidelijk zijn omljnd. Een meer juridische benadering van deze punten heeft daartoe belangrijk bijgedragen. In het bijzonder zijn daardoor de inzichten omtrent de betekenis en omvang van de geschillenrechtspraak verdiept.

De commissie is voorts tot een aantal conclusies en voorstellen gekomen, waarvan de belangrijkste de volgende zijn:

- hoewel de bestaande afdelingsraden hun taak verdienstelijk hebben vervuld, zal de instelling van districtsraden met een groter werkgebied en daarvoor kleiner in aantal kunnen bijdragen tot grotere deskundigheid en objectiviteit en aldus meer recht kunnen doen aan de eisen van een behoorlijke rechtspleging;
- de samenstelling, bevoegdheden en werkwijze van de districtsraden dienen zodanig te zijn geregeld dat het karakter van een toegankelijke collegiale gehandhaafd blijft, maar dat deze rechtspraak ook in technisch-juridisch opzicht voldoet. Met het oog hierop verdient het aanbeveling dat ruim gebruik wordt gemaakt van de bevoegdheid de aangewezen juridische adviseurs in te schakelen; een verplichtstelling in dit opzicht is echter niet nodig;
- de collegiale bespreking, voorafgaande aan behandeling van de zaak ter zitting, kan vervallen;
- aan de Raad van Beroep dient de bevoegdheid te worden toegekend, indien hem blijkt dat in eerste aanleg bepaalde aspecten van een zaak niet zijn behandeld, de zaak terug te verwijzen naar dezelfde districtsraad of te verwijzen naar een andere districtsraad, van wiens uitspraak wederom beroep mogelijk is;
- de Raad van Beroep zal bevoegd moeten zijn om in geval van rechtsweigerings door een college in eerste aanleg, hem opdracht te geven de zaak te behandelen en uitspraak te doen en, bij niet nakoming van deze opdracht, zelf de zaak te behandelen;
- regelmatige publikatie van uitspraken, met weglating van alle namen en feiten die kunnen leiden tot bekendmaking van partijen, verdient aanbeveling;
- bij aanvaarding van de in het rapport neergelegde conclusies en voorstellen zullen vele bepalingen in het huishoudelijk reglement herziening behoeven.

Amsterdam, 28 november 1967.

DE COMMISSIE